

Juan Kruz Igerabide: korapiloak deskorapilatzen

Idazlea itzultzaileen lantegian 2013

Idazlea itzultzaileen lantegian ekimenaren hamargarren ekitaldia 2013ko udazkenean egin zen, EIZIE Elkarteak antolaturik, Etxepare Euskal Institutuaren babesarekin. Irailaren 26an eta 27an elkartu ziren itzultzaileak eta idazlea, eta bi egunez aritu ziren hautaturiko testu zatiekin lanean UPV/EHUren Donostiako Campusean, Carlos Santamaria zentroan. Itzulpengintzaren egunean, irailaren 30ean, egin zen jendaurreko aurkezpena Donostiako Koldo Mitxelena Kulturunean. Bigarren jendaurreko saio bat ere izan zuen edizioak, oraingo honetan, Polonian, Wrocławn, urriaren 5ean.

Parte-hartzaileak:

- Juan Kruz Igerabide, idazlea
- Aritz Branton, ingeleserako itzultzailea
- Monika Czerny, polonierarako itzultzailea
- Elizabete Manterola, lantegiaren arduraduna

© Elizabete Manterola, 2014
© Argitalpen honena: EIZIE

EIZIE Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpreteen Elkartea
Zemoria 25 - behea
20013 Donostia
bulegoa@eizie.org
www.eizie.org

Aurkibidea

1. Korapiloak deskorapilatzen, edo hari matazan korapilaturiko hari muturrak askatu nahian
2. Itzulgaiak: Juan Kruz Igerabideren testuak eta itzulpenak
 - a. Haur poemak
 - i. *Begi niniaren poemak*
 - ii. *Haur korapiloak*
 - b. Haurrentzako ipuinak
 - i. *Bota ura*
 - ii. *Sagutxo ameslaria*
 - c. Helduentzako narratiba
 - i. *Elurra sutan*
 - d. Aforismoak
 - i. *Egia hezur*

1. Korapiloak deskorapilatzen, edo hari matazan korapilaturiko hari muturrak askatu nahian

Hamar urte bete ditu *Idazlea itzultzaileen lantegian* ekimenak 2013an. Euskal idazleen lanak euskaratik beste hainbat hizkuntzatarara itzultzea izan da egitasmoaren helburu nagusia orain artean, eta hemendik aurrera ere hala segituko du, sendotuz baitoa itzulpen-mintegia urtez urte. Hamar izan dira orain arte gonbidatu ditugun idazleak eta hainbat motatako lanak itzuli izan dira, hamaika hizkuntzatarara itzuli ere, zubigile kopuru zabalari esker. Aurtengoan, haur eta gazte literaturari begiratu dio lehenengoz mintegiak. Baina ez horri soilik. Aurreko edizioetan helduentzako narratiba lanak landu izan dira batez ere, baina baita antzerkia eta poesia ere, eta 2013an haur eta gazte literaturara gerturatzea izan da elkartearen asmoa. Juan Kruz Igerabiderengana jo genuen horretarako zalantza handirik egin gabe, erreferentziazko idazlea baitugu genero horretan. Baina haren lanari begirada bat ematea nahikoa dugu bere ibilbide oparoaz ohartzeko, hainbat eta hainbat genero landu baititu Juan Kruzek, izan helduentzako narratiba, haurrentzako ipuinak, haur eta gazteei zuzenduriko poesia, aforismo bildumak, eta beste. Hortaz, haur eta gazte lanez gain, idazlearen ekoizpen osoa hartu genuen jomuga itzulpen-mintegirako. Halaber, idazle izateaz gain itzultzaile ere bada Juan Kruz. Itzuliz hasi zuen hain zuzen bere literatur ibilbidea, mintegian azaldu zigunez, eta urte luzetan lan eskerga egin du bide horretan ere, besteren lanak euskarara ekarriz eta bereak gaztelaniaratu.

Itzultzaileei dagokienez, berriz, mintegian itzultzaile kopuru zabala bildu izan da urtez urte, euskarazko testuak nork bere ama hizkuntzara itzuliz. Aurrekoetan bezala, hizkuntza nahastea eta eleaniztasuna itzulpen mintegiaren ardatz bilakatu dira, nahiz eta itzultzaile kopurua murriztagoa izan den aurtengoan. Monika Czerny eta Aritz Branton aritu dira zubigile, euskara abiapuntu hartuta, eta poloniera eta ingelesa, xede. Gaztelania, berriz, hor nonbait presente: idazleak itzultzaile larrian sortutako lanak eskura izanik, xede itzultzaileen lanerako lagungarri.

Azken bi edizioetan Etxepare Euskal Institutuarekin aritu da elkarlanean EIZIE *Idazlea itzultzaileen lantegian* antolatzerakoan, Euskal Herritik kanporako jauzia eginez horren bitartez. Ekimenak Paue izan zuen jomuga 2012an; aurtengoan, berriz, Wrocław. Itzulpen-mintegia bera Donostian egin genuen irailaren 26an eta 27an, EHUren Carlos Santamaria eraikinean, eta jendaurreko lehenengo saioa ere Donostiako Koldo Mitxelena Kulturunean izan zen, Itzulpengintzaren Nazioarteko Egunean hain zuzen ere, irailaren 30ean. Alabaina, bigarren aurkezpen bat ere izan zuen edizio honek urri hasieran, 2016an Donostiarekin batera Europako Kultur Hiriburutza izango duen Wrocław hirian (Polonia). Hiri horretan egiten den ipuin laburren jaialdiaren baitan osatu genuen ekimenaren aurkezpena eta irakurraldi eleaniztuna, Elite liburu-dendan.

Itzulgaia eta zubigileak

Igerabideren lan oparoa kontuan izanik, haren sorkuntza lanaren lagin laburrak hartzea izan da aurtengoan nobedade itzulgaiei dagokienez. Testu jakin bat itzuli ordez, hainbat liburutako zatiek osatu dute lantegirako itzulgaien puzzlea, Juan Kruzen lanaren eta ibilbidearen erakusgarri. Puzzle horri forma emateko lagungarriak izan ziren idazle-itzultzaileak bere ibilbidearen inguruan emaniko azalpenak mintegiaren hasieran, bere eskarmentuaren kontaketak kolorez zipriztindu baitzuen mintegiaren lehenengo zatia. Oroimenari tiraka atzera begiratzeak hausnarrerako balio izaten du zenbaitetan, mingarri behar du beste batzuetan, eta pozerako bide ere egin ohi du. Norbere lana denborak eskaintzen duen talaiatik berrikusteak sentimendu kontrajarriak ere sorraraz ditzake, harrotasuna edo ahaztu nahia. Bost lagunen artean duela zenbait urte sorturiko testua disezcionatzean halako egonezin bat, halako lotsarik eragingo digu, denborak ematen duen distantzia lagun. Eskuaratean genituen lanak aztertzerakoan, euskaratik gaztelaniarako eta atzera bueltan euskararako itzulietan halako sentipenik izan zuen Juan Kruzek. Izan ere, testuek bere bidea egiten dute. Ikusi ahal izan genuen moduan, euskaratik gaztelaniarako hainbat olerki itzultzeko erabaki ausartak hartu zituen bere garaian, eta euskarazkoa eta gaztelaniazkoa parez pare agertuko zirenez, euskarazkoa atzera berriro moldatu zuen idazleak. Badu hainbesterako askatasunik idazle-itzultzaileak. Azken batean, Igerabideren ustez, ikuspegi formalistatik hasiz gero norbere lana itzultzen, sufrimendua izango du nagusi idazleak, eta berak, plazera nahiago, horixe baita Juan Kruzentzat itzultzea, plazera. Hortaz, bere lanaren itzulpenak bibentzia musikal bat islatzen du, jatorrizkoaren jarraipen bat da gaztelaniazko bertsioa. Idaztea inoiz amaitzen ez den lana izanik, testuaren hurrengo urratsa da itzulpena, puntu jakin batean amaitutzat eman zen testuarekin lanean jarraitu eta testu horren garapenaren hurrengo fasea.

Helmuga berrietarako bidean, baina, euskarazko testuez gain eskura zuten itzultzaileek, nahi izanez gero, idazleak gaztelaniaz sorturiko bertsioa. Abiapuntu, helduleku edo igarobide aukera ugari, hortaz, Igerabideren lanetan. Euskarazkoa soilik hartu zuten erreferentzia batzuetan; beste zenbaitetan, ordea, gaztelaniazkoa eta euskarazkoa nahasturik sorturiko bertsioa izan da emaitza.

Ingelesa eta poloniera, xede. Aritz Branton eta Monika Czerny, gidari. Globalizazio ditxosozkoaren mesede, ingeleserako itzultzailearen lana eztabaidatzeko aukera eta grina nabaria zen bidaideen artean, eta taldekideen ingeles-ezagutza azken emaitza hobetzeko nahian islatu zen. Bestetik, ordea, poloniera hizkuntza arrotza eta ezezaguna zitzaigunez, miresmenez eta misterioz jantzi zen Monikaren lana. Ulertu nahia eta saiakera, baina korapiloak askatzeko laguntza eman ezina. Hizkuntza nagusi bat eta hizkuntza ez hain hegemoniko bat parez pare, azken batean. Munduko errealtate linguistikoaren isla. Itzulpen mintegiak balio izan digu, modu batera edo bestera, bi itzultzaileen lana sakonki lantzeko eta ahalik eta laguntza handiena emateko bi itzultzaileei, euren lana hobetzeko.

Korapiloak

Itzulpen mintegiak eman zuenaren errepaso bat egin nahiko genuke jarraian. Aipatu dugun moduan, hainbat liburutako testu zatiak landu zituzten itzultzaileek mintegiaren aurretik, eta guztion artean eztabaidatu genituen gero. Hona hemen landutako testuen zerrenda: haur eta gaztentzako poesia lanei dagokionez, *Haur korapiloak* eta *Begi-niniaren poemak* liburuko laginak itzuli zituzten Monikak eta Aritzek; narratibari dagokionez, *Bota ura* eta *Sagutxo ameslaria* liburuetako ipuinak; *Elurra sutan* izeneko helduentzako eleberriko bi lagin ere izan zituzten itzultzaileek esku artean, bai eta *Egia hezur* liburuko hainbat aforismo ere. Testu bakoitzak arazo edo zailtasun ezberdinak erakusten dituzte, hariak modu batera edo bestera korapilatzen dira mataza bakoitzean, kolore eta mota ezberdinetako hariak izaki. Hari muturrak modu batera edo bestera korapilaturik ageri dira sarritan, eta horiek askatzeak buruko min handiak eman ditzake. Baina hariak askatu eta orratz egokiekin heldu eta harilkatzen asmatuz gero, artelan polit askoak sor litezke.

Norbaitek pentsa lezake HGL itzultzea erraza dela, esaldi labur eta sinpleez osaturiko testuak izanik, aparteko zailtasunik ez duela izango zubigileak. Baina, beste edozein generok bezala, haur eta gazteentzako literaturak baditu bere-bereak diren ezaugarriak, eta ideia, irudia zein lortu nahi den efektua identifikatu behar da kasuan kasu lan txukuna sortu nahi bada. Igerabideren iritzi, sinpletasun horretan nabarmen gera daiteke itzultzailea, edo idazlea, erraza da. Izan ere, bi mugen artean aritzen baita HGL idazlea: txorakeria idazteko mugaren eta pedante izatekoaren artean, hain zuzen ere. Bien arteko oreka bilatu beharko dute idazleak zein itzultzaileak.

Gogoan izan beharreko hainbat konturekin egin dute topo ingeleserako eta polonierarako itzultzaileek mintegiko itzulgaien zerrendan. Esaterako, testu bakoitzaren ezaugarriak kontuan harturik egin beharreko lana da kasuan kasu agertzen diren anbiguotasunak interpretatzea. Polisemia kasuek ere arazoak sor ditzakete, eta zaila izaten da zenbaitetan jatorrizkoan iradokitzen diren zentzu edo oihartzun guztiak xede testuan jasotzea. Konparazio batera, *Ilunpearen korapiloa* izeneko poema haurrei zuzenduriko erritmo biziko olerkia da, argia eta ilunarekin jolasten duena. Horretaz gain, helduek bigarren zentzu bat ere harrapatuko diote, konnotazio erotikoak dituen. Hori xede hizkuntzan ere biltzea ez da hain erraza, kontuan izanik poemaren erritmoa eta errima ere jaso beharko dituela itzultzaileak.

Ilunpearen korapiloa

Bat, bi, hiru,
kandela ezin piztu.
Hiru, bi, bat,
kandela lo daukat.
Hiru, bat, bi,
pospolo bila ni

A Knot in the Darkness

One, two, three:
Can't light the candle.
Three, two, one:
The candle's gone to sleep.
Three, one, two:
My matches, where are you?

Supel ciemności

Raz, dwa, trzy,
płomień świecy lekko drży
Trzy, dwa, raz,
zachwiał się i zgaśł
Raz, trzy i dwa,
zapalek szukam ja.

Zentzu erotiko hori galdu egin da ingelesezko bertsioan, eta polonierazkoan, berriz, kandela amaieran itzali egingo da.

Elementu kulturalak ere beti izaten dira askatu beharreko korapilo, eta itzultzaileak estrategia egokia bilatu beharko du itzulgaiaren ezaugarrien edo irakurle motaren arabera, edo testuak lortu nahi duen efektua lortze aldera. Igerabideren testuetan halako zailtasunekin egin zuten topo itzultzaileek. *Elurra sutan* eleberriaren sarrerako ipuinean *Errodrigo* aipatzen da, honako esaldi honetan: “*Hasieran, pentsatu nuen Ama Birjina agertua ote zitzaidan, Errodrigotxori elorri gainez bezala, eta belaunikaturik otoitzean hasi nintzaion*”. Ama Birjinaren agerpena irudikatzea ez zaio zaila izango xede irakurleari hor, baina informazio gehiagorik gabe ezin antzemango du Errodrigo Baltzategiz ari dela idazlea, 1468an Arantzazu inguruan Ama Birjina ikusi zuen artzainaz. Azaldu behar al zaio, baina, hori guztia xede irakurleari? Errodrigo nor den? Zer den Arantzazu? Non dagoen? Zer esanahi ote duen euskal kulturaren? Ala Ama Birjinaren eta haren aurrean belaunikatzen den pertsona horren irudia nahikoak izango ote ditu?

Haur korapiloak liburuan bilduriko olerkiek jolasteko aukera ugari eskaintzen dizkiote itzultzaileari. Ahalegin ugari egin behar izan zituzten Monikak eta Aritzek, ahalik eta xehetasun eta ñabardura gehien biltzeko, nahiz eta zenbaitetan galera ezinbestekoa izan. Beste hainbatetan, baina, jolasak sorkuntza lan politak eskaini dizkigu, *Faustinaren begi handiak* izeneko poemaren kasua dugu horren adibide.

Faustinaren begi handiak (limerick)

Faustina Goikokalekoaren begiak
hain ziren handi eta argiak
non betaurrekoen ordeztuak
eta neurri juxtuak gordez,
parabrisak jarri zizkion begilariak.

Polly's Big Eyes

Little Polly from Aduna had eyes
Which were said to be as big as pies;
With no specs on her face,
And with so much space,
A wind-screen kept her from flies.

Duże oczy Faustyny (limeryk)

Oczy Faustyny Zaczekiewiczowej
Są tak duże i nietypowe,
Iż okulista miast okularów,
Dokonawszy niezbędnych pomiarów,
Przepisał jej szyby samochodowe.

Faustina nongoa den aipatu ordeztuak, abizen bat gehitzea erabaki zuen polonierarako itzultzaileak, bere birramonaren abizena hain zuzen ere (Zaczekiewicz), errimarekin egoki zetorrelako. Ingeleseztu testuan, berriz, toki izena "Aduna" bihurtu zuen itzultzaileak, idazlearen jaioterriaren omenez.

Kultur kontuei loturiko eztabaida gehiagorik ere izan zen mintegian. Konparazio batera, *Frantses burusoila* izeneko *limerick* bat bazen itzulgaien artean, eta bertako pertsonaiaren frantses izaera izan genuen hizketagai. Frantses kulturak badu oihartzunik jatorrizkoan. Izan ere, Igerabideren azalpenen arabera, frantses kulturak bazuen nolabaiteko kutsu exotikorik gurean bere umezaroan, oso urruneko lurralde modura irudika zezaketen umeek. Mugaren beste aldean bazen hegoaldean ez zegoen askatasunik, urrun irudika bazitekeen ere hortxe aldamenean zegoena. Frantses burusoilak, hortaz, garai haietako arrotasuna irudikatzen du. Nabardura horiek dagoeneko egungo jatorrizko irakurle gaztetxoek baitan desagertu badira ere, hor daude testuan. Eta testua beste hizkuntzetara itzultzerakoan kontuan izan beharko da Frantziak edo frantses kulturak zein izaera duen xede hizkuntzan edo xede herrialdean, pareka ote daitekeen jatorrizkoan duenarekin. Konparazioak eginda ikusi beharko da erreferentzia hori testuan mantentzeak ba ote duen efektu jakinik eta zenbateko garrantzia duen.

Bestalde, badira testu motaren edo generoaren araberrako arazo edo korapiloak ere. Horietan, irakurle mota bakoitzari egokituriko soluzioa bilatu behar izaten da, eta hizkuntza bakoitzeko ohiturak ezagutzeak lagundu egiten du bide horretan.

Alderdi formalari dagokionez, Juan Kruzek lan ugari egin du poema mota ezberdinak geureratuz. Gure tradizioaz haraindi joan eta *haikuak* zein *limerickak* ekarri ditu euskarara, eta horiekin osatu ditu bere lan asko eta asko. Poemak kontrako norabidea hartu dutenean harrigarria izan da ikustea *limerickak* zein natural ageri diren ingelesez. Ingeles kulturako poesia neurria izanik, nolabait, atzera itzulera horretan eroso ageri dira testuak. Poemaren neurria eta hizkuntzaren arteko lotura estua denaren erakusgarri.

Poesia itzultzeak badu berezitasunik. Erritmoa, errima, aliterazioa eta beste hainbat baliabide literarioren erabilera izango da nagusi, eta elementu horiek identifikatu beharko ditu itzultzaileak eta xede hizkuntzara eramaten saiatu, ahalik eta emaitza biziena eta egokiena lortze aldera. Hori horrela izanik, poesia-itzultzaileak lizentziak hartuko ditu, behar duen efektua lortze aldera. Poesia itzultzerakoan itzultzaileak abiapuntu bat hartu beharko du eta hortik aurrera joan bere lana osatzen. Abiapuntua izan daiteke errima jakin bat, edo poeman ageri den pertsonaia edo elementu bat, edo erritmo jakin bat lortzeko nahia. Esaterako, ondorengo poema honetan, Aritzek trikuaren irudia hartu zuen abiapuntu (*hedgehog*, ingelesez) eta hortik aurrera osatu errima eta poeman aipatzen diren gainerako elementuak.

Limerick puntaduna

Bazen Mutrikun triku bat
eta hondartzan izan zuen istripu bat;
sartu zitzaion arantza
sudur-zuloan gorantza.
Eginarazi nion doministiku bat.

A Pointed Limerick

There was a Mutriko hedgehog
On the beach got lost in the fog;
A fish came up from his toes,
Went right the way up his nose
And made him fall into a bog.

Limeryk z kolcami

Pewnemu jeżowi z miejscowości Łazy
Przytrafił się wypadek na plaży
Gdy coca-cole pił
Kolec w nos mu się wbił
Sprawiłem, że kichnął dwa razy.

Formari dagokionez, errima izaten da irakurleak lehen begiratuan jasotzen duen lehenengo elementua. Jatorrizkoaren errima identifikatu eta xede testuan biltzea ez da erraza izaten beti eta zalantza ugari sor daitezke: errima mota bera erabili beharko al nuke? Ahapaldi berdinetan mantenduz? Zer izango da garrantzitsuagoa, poemaren forma ala edukia? Zein efektu lortu nahi ote zuen idazleak? Zenbaitetan, itzultzailea ez da guztiz eroso sentituko lortutako azken emaitzarekin; beste batzuetan, berriz, oso harro, lortutako itzulpenak jatorrizkoaren efektua bere baitan biltzea lortu ondoren. Hona hemen halako adibide bat:

Itzal korapiloak (nire gela mugikorrean)

Kandelaren argian
ene gelaren erdian
dantzatu dira kristalak,
dantzatu dira itzalak,
handitu dira nire hatzak,
handitu dira ile latzak,
ene gelaren erdian
kandelaren argian.

**Shadow Knots
(In My Mobile Room)**

In the candle's shine,
In this room of mine,
Dancing window panes,
Dancing in the shade,
Bigger are my hands,
And my hair in bands.
In the candle's shine,
In this room of mine.

**Poplątaniec cieni
(w moim pokoju w nocy)**

W moim pokoju w nocy
W drżącym blasku świecy
Szyby tańczą w okien ramach,
Cienie tłoczą się na ścianach,
Palce mi się wydłużają,
Włosy dziwnie nastarszają,
W moim pokoju w nocy
W drżącym blasku świecy.

Ondorengo adibidean, errimak eta erritmoak indar handia dute jatorrizko testuan. Erritmoak, konparazio batera, metronomoaren mugimendu jarrai eta homogeneoa irudikatzen du. Baina horretaz gain, irudi bat ere ezkututzen da poemaren atzean, eta hori kontuan izatea garrantzitsua da testua itzultzerakoan.

**Korapiloa balantzaka
(zurezko zaldikoa)**

Arre, arre, zaldiko,
tximista bezain bizkor.
Arre, zaldiko, arre,
zerua jo arte.
Arre, zaldiko, arre,
zorua jo arte.
Arre, arre, zaldiko,
kendu penak betiko.

**Nudo balanceándose ¹
(caballito de madera)**

Arre, arre, caballo,
trotando como un rayo.
Arre, caballo fiel,
corre a tocar el ciel...
Arre, arre, al vuelo
corre a besar el suel...
Arre, caballo, arre,
y mis congojas barre.

A Swinging Knot

Gee up, gee up, little horse,
Just as fast as lightning.
Gee up, gee up, little horse,
Right until you reach the clouds.
Gee up, gee up, little horse,
Right until you reach the ground.
Gee up, gee up, little horse,
And please don't be sad again.

**Rozkołysany poplątaniec
(konik na biegunach)**

Wio mój kary koniku,
Niczym błyskawica.
Wio koniku, przed siebie,
Popędzimy po niebie.
Wio koniku, galopem,
Przeszyj ziemię stukotem.
Wio koniku malutki,
Przegnaj wszystkie me smutki.

Honako poema hau errezitatzerakoan haurra gure belaun gainean eserita gora eta beheako mugimendua errepikatu ohi dugu, zaldiaren trosta irudikatu nahian. Eta bi belaunak batuta baditugu, azken bertso-ahapaldian hankak ireki

¹ Igerabidek eginiko gatzelaniarako itzulpena *Trabaletras* liburuan argitaratu zen. Itzulpen mintegian berariaz landu ez bazen ere, aurrean izan genuen erreferentzia gisa eta aberasgarria iruditzen zaigu hemen ere biltzea.

eta umea lurrera erortzen utziko dugu, jolasa poemaren barruan txertatuz. Ezustekoa eman nahiko zaio umeari, haren irribarrea bilatu. Hori guztia kontuan izan beharko dute itzultzaileek, poemak dioena errespetatuz, eta lurrera erortzeko efektu hori biltzen saiatuz. Horretaz gain, trostaren erritmoa ere bildu beharko luke poemak xede hizkuntzan, noski.

Esan berri dugun moduan, poema batek bere baitan gordetzen duen irudia identifikatzeak garrantzia izango du zenbaitetan, eta bide horretan idazlearen eta itzultzailearen arteko elkarrikteta erraztu dezake noski *Idazlea itzultzaileen lantegian* moduko mintegi batek. Sorkuntzari buruzko azalpenen bitartez, ezkutuko irudi horiek azaleratu eta itzulpena aberastea posible izango baita. Horretaz gain, testu bakoitzeko elementuen garrantziaz ere jardun liteke. Aurrez galdetzen genuen moduan, zer da garrantzitsuagoa poemaren forma ala edukia? Juan Kruz Igerabide berak errima errazago sakrifikatuko luke errima eta irudiaren artean hautatu behar izatera, irudiaren alde eginez. Idazle eta itzultzaile eskarmentuak eraginiko hausnarketa, inondik ere.

Poesia lanez gain, haur eta gazteentzako ipuin laburrak ere baziren itzulgaien artean. Irakurle gazteenentzako testuetan ohikoa denez, hitz joko ugarirekin egin genuen topo. *Bota ura* liburuan, esaterako, bada “Sator bat” izeneko ipuin bat. Hiru elementu aipatzen dira ipuin horretan, marraskiloa, satorra eta txapela, eta hirurak nahastuz hitz berriak sortu ditu idazleak: *txarraskilo*, *satokilo* eta *marrastorra*. Hitz horien ordainak elkartuz edo nahasiz itzultzaileek hitz berriak sortzea izan zuten erronka, hitz berri barregarri eta xelebreak derrigor. Beste hainbat hitz joko mantentzea, berriz, ez zen hain erraza izan, *Begi-niniaren poemak* liburuko ondorengo adibideak erakusten duen moduan:

Txorimaloa

Txorimaloak inguruko guztiak
besarkatuko lituzke:
txoririk ttikiena ere ez datorkio, ordea,
ez debalde, ez musu truke

Marginado

Abrazar a todos
el espantapájaros quisiera:
no se acerca a él
ni un pajarillo siquiera.

The Scarecrow

The scarecrow'd hug everything
and even a tree;
But not even the birds go up it,
not even for free.

Strach na wróble

Strach na wróble przytuliłby do swej piersi
Każdego ptaka
Lecz żaden się do niego nie zbliży
Ani za darmo, ani za buziaka

Debalde eta *musu truke* sinonimoak ditugu euskaraz, baina poema honen amaieran aipatzen den *musu truke* horrek bigarren zentzu bat ere har dezake, maitasun edo laztan eske dabilen pertsona bat irudika baitezakegu. Hortaz, itzultzaileak beste bide batzuk arakatu beharko ditu, jatorrizkoak sentiarazten digun bakardadea eta bihozmina xede testuan ere jasotzeko.

Hitz jokoekin jarraituz, *Bota ura* izeneko haurrentzako ipuin bilduman bi animalien arteko harremana aipa dezakegu: itsas trikua eta lurreko trikua, biak ala biak lehengusuak. Izendapenean sortzen da hitz joko euskarazkoan, eta, noski, baliteke hizkuntza guztietan antzerako izendapenik ez izatea. Polonieraz,

esaterako, ez da ohikoa itsas trikuari hala deitzea, ba omen da ohikoagoa den beste izendapen bat. Hala ere, jatorrizkoan dagoen hitz jokoa mantentze aldera, arraroagoa suertatu daitekeen izena eman zaio animalari (*jež wodny*).

Isekak ditugu haur eta gazte hizkeraren baitan kokatu beharreko beste elementu bat. Euskarazko liburuetan iseka irudim^oentsuak topa ditzakegu, eta ohikoa izaten da asmaziotara jotzea: zozo alaena, mozolo muturzikin, etab. Gaztelaniaz ere badira halako asmazioak eta mintegian landuriko testuetan topatu dugu adibiderik (*tontorrón pringoso*). Alabaina, Aritz Branton itzultzailearen iritziz, ingelesez ez da hain arrunta iseka berriak asmatzea, eta ohikoagoak direnak erabiltzea hobetsi du bere lanean, irudimena gehiegi harrotu gabe. Bestela, kontrako efektua lortuko bailuke testuak, jendeak bere buruari galdetzea zer dela eta sortuko ote zuen iseka berria idazleak edo itzultzaileak, isekarekin barre eginaraztea lortu ordez.

Izen berezien itzulpenari dagokionez, berriz, mintegian landuriko itzulpenetan aldea topatu genuen irakurle motaren arabera, izan ere, irizpide horren arabera hautatu baitzuten itzultzaileek kasu bakoitzari zegokion itzulpen estrategia. Bai ingelesez eta baita polonieraz ere, izen bereziak mantendu egin dira helduentzako testuetan: *Elurra sutan* liburuan Iñigo eta Mirentxu pertsonaia nagusienak, adibidez. Istorioa Euskal Herrian kokaturik dagoenez, egoki iritzi diote itzultzaileek izenak mantentzeari. Haur eta gaztetxoentzako lanetan, ordea, xede kulturetan ezagunagoak diren izendapenak bilatu dituzte, haurrenganako gertutasuna helburu hartuta. Abididez, *Sagutxo ameslaria* ipuin-bildumako “Periko kaskazua” izeneko pertsonaia egokitu egin dute bai ingelesera eta baita polonierara ere.

Helduei zuzenduriko testuetan badira jatorrizkoa ongi interpretatzeko identifikatu behar diren hainbat oihartzun, intertestualitate kasuak oro har. Horiek jasotzen saiatu eta itzulpenetan mantentzea izan dute helburu itzultzaileek. Aforismoak itzultzerakoan nabaritu genuen hori batez ere. Hala dio mintegian landuriko aforismoetako batek:

Elkarri ziria sar iezaiozue, nik sartu dizuedan bezala.

Elizari egiten zaion erreferentzia mantendu egin beharko litzateke esaldi horretan, eta ahal dela xede hizkuntzan ezagutzen den formulazioa erabili horretarako. Mintegian landuriko xede hizkuntzek ere kristautasunaren oinordekotza nabarmena dute eta, horri esker, ez da arazo handiegirik izan aforismo honekin.

Testuinguru gabe aurkezten diren esaldi solteak dira aforismoak, eta esaldi bakarrean bildu beharko dira ñabardura guztiak horiek itzultzerakoan ere, ez dago gerora biltzeko haririk. Aforismo idazleak zein itzultzaileak iradoki egin behar du, txinparta bilatu. Sarritan bi zentzu hartuko ditu esaldiak, hor bildu ohi da aforismoaren grazia, eta hortik etorri ohi dira aforismoak itzultzeko zailtasunak ere. Mintegian *Egia hezur* izeneko liburuko aforismoak izan genituen esku artean eta, egia esan, izenburutik beretik hasi ziren zailtasunak, “egia gezur” esamoldearen oihartzun nabarmena biltzen baita bertan, “egiaren bila noa baina gezurra besterik ez dut topatzen” esango baligu bezala idazleak. Zentzu hori jasotzea izan zen itzultzaileen eginbeharra mintegian. Igerabidek berak

gaztelaniaratutako bertsoak *También las verdades mueren* (2004) zeraman izenburu. Ingeleserako itzultzaileak “Bare Naked Truths?” proposamena plazaratu zuen. Egia horien nolakotasuna bi aldiz markatuta zalantzan jartzen da eta galdera ikurrarekin azpimarratu gainera. Mintegiko eztabaidetan “The Whole Half Truth” izan zen aipaturiko beste aukera bat, aurrekoa baino ironikoagoa.

Aforismo batean informazioa nola dagoen antolatuta ere kontuan izan beharko du itzultzaileak, bai trinkotasunari dagokionez bai aipaturiko elementuen ordenari dagokionez. Elementu bakoitza esaldiaren hasieran edo amaieran kokatu, aditzaren aurretik edo ondoren, esaldiaren zati bat edo bestea nabarmendu nahiko baita. Batzuetan ezin izan da ordena guztiz mantendu edo azpimarratu nahi den elementua indar berdinez nabarmendu, xede hizkuntzaren arauak ez baitute halakorik ahalbidetuko. Beste bide batzuk bilatu behar izaten dira halakoetan antzerako efektua lortze aldera. Honako aforismo hau sakon eztabaidatu zen mintegian:

Gutxitan izaten da sendoa esku gogorra.

Esku gogorra nola itzuli izan zen eztabaida puntuetako bat, euskaraz eta gaztelaniaz esan ohi dena ez baita hain erraz moldatzen ingelesez edo polonieraz. *Sendo* eta *gogorraren* arteko dikotomia bilatzean datza aforismo honen gakoa.

Hizkuntza bakoitzak baditu bere ezaugarriak eta batetik besterako zubi-lanean horietako batzuen indarraz jabetu ohi da itzultzailea. Genero marka dugu halako ezaugarri bat. Kontu jakina da euskaraz generoa ez dela markatzen inguruko beste hainbat hizkuntzatan markatzen den modu berean, anbiguotasun handiagoa eskaintzen du. Inguruko hizkuntzetan, berriz, generoa artikuluetan soilik irudika daiteke, edo izenondoak jokatuz, edo aditzetan bilduz pertsona marka. Polonieraz aditza lehenaldian jokatzen denean sujetaren genero marka gehitu behar zaio aditzari, eta horrek zenbait buruhauste sortu zizkion Monikari. Azaldu zigunez, ez da gauza bera izango esaldiaren sujeta elefantea, sagua, inurria edo mikrobioa izan. *Sagutxo ameslaria* liburuko “Koadrozko jertsedun elefantea” kontakizunean, koadrozko jertsedun elefantea, koadrozko jertsedun sagu bilakatuko da, eta gero koadrozko jertsedun inurri, eta koadrozko jertsedun mikrobio azkenera. Genero marka maskulinotik femeninora igarotzean eta hortik berriro maskulinora, aditza ez litzateke modu berean errepikatuko eta indarra galdu lezake, hortaz, ahalegin berezia egin behar izan zuen itzultzaileak errepikapena ahalik eta antzerakoena izan zedin. Azkenean, istorioa orainaldira eramanez eman zion konponbidea.

Generoari loturiko beste adibiderik izan genuen. “Eguzki bidea (kuttunari)” (*Begi-niniaren poemak*) izeneko poemaren izenburuan aipatzen den kuttun hori nor ote den jakin beharko genuke lehenik, maskulinoan edo femeninoan itzuli behar ote den jakiteko, ala euskaraz bezala zehaztu gabe uzten saiatu. Gaztelaniaz *a quien más quiero* zehaztuta arazoa ekidin daiteke, eta modu berean ingelesez (*to my dearest*). Hasiera batean polonierazko itzultzaileari zehaztapena egin beharra zegoela iruditzen zitzaion, eta femeninoa markatzea erabaki zuen, baina azkenean bientzako baliagarria den konponbide neutroago bat topatu ahal izan du: *mojej miłości*.

Generoari loturik, halaber, ezin aipatu gabe utzi hitanoaren erabilera. Aditz alokutiboak erabiltzean, nori ari garen hizketan markatzen dugu, eta pertsona hori arra ala emea den. Hitanoaren marka hori, baina, zail izaten da mantentzen itzulpenean. Bestalde, euskaraz markatu gabeko elementuak ditugunetan (hau edo hura), nahitaez markatu behar xede hizkuntzetan (*he* edo *she*, esaterako, ingelesez).

Bestalde, euskaraz ohikoa izaten da poemetan aditzaren elipsia, estrategia oso egokia baita arintasuna eta erritmoa lortzeko. Beste hainbat hizkuntzatan, ordea, ez da hain erraza izango elipsia mantentzea, eta antzerako erritmoa eta efektua lortzeko ahalegina egin beharko dute itzultzaileek. Hona hemen lantegian landuriko poema bat, esku artean izan genituen bertsio guztiekin.

Babes²

Eurijasa:
Haurra negarrez,
Estalpe beharrez.

Babes

Euria goian-behean;
Haur bat negarrean;
Aingeru doinua airean.

Concierto

Hoy llueve a cántaros;
Un niño llora:
Coro de ángeles.

Shelter

A sudden storm.
A child cries:
Shelter need his eyes.

Schronienie

Ulewa:
Dziecko płaczem się zanosi
O schronienie głośno prosi.

Poema honen atzean ezkututzen den irudia 10 urterekin seminariora joandako mutikoak sentitzen zuen babes falta dugu. Poemaren bertsio ezberdinak irakurrita, euskarazko lehenengo bertsioan islatzen den irudia gogorragoa dela esango genuke, beldurra ere ematen du haur dohakabe horren negarrak. Euskarazko bigarren bertsioan eta gaztelaniazkoan moldatu egin da jatorrizkoa, goxoagoak direla iruditzen zaigu. Bertsio batetik besterako bidean poemak bizia hartu du, mugimenduan dago, nolabait.

Aurreko adibide hori ikusita, gaztelaniaratzearen testuingurua ongi azaldu behar da, jatorrizkotik xede bertsiora igarotzean gertaturiko aldaketak ulertzeko. *Begini-niniaren poemak* liburuko olerkiak bertsio elebidunean jartzerakoan, bata bestearen parez pare, biek oso antzerako agertu behar zuten. Eta horrek euskarazkoa aldarazi zuen, nolabait. Aurrez esan bezala, itzulpen prozesuan testuaren eguneraketa bat dator, eta atzera elikatze bat ere bai, euskarazko bertsioa bera testuinguru berrira moldatu duena. Euskarazko proposamen berria bertsio elebidunean ulertu behar da: bi hizkuntzetako poemak parez pare jarrita, anaia bikiak bailiran, elkarren arteko antzekotasunen bila ibil dadin irakurlea. Bada aipagarria iruditzen zaigun beste kasurik ere, *Elurra sutan* liburuaren gaztelaniarako itzulpenarena, hain zuzen. Liburuko lehen atalaren gaztelaniazko itzulpena *Diario de Navarra* ateratako antologia baterako bertsioa izan zen.

² *Begini-niniaren poemak* liburuko poesia hau 1992an argitaratu zen lehenengoz, Ereinen. 1995ean, berriz, euskarazko eta gaztelaniazko bertsio elebiduna kaleratu zuen Igerabidek, Hiperión argitaletxearen eskutik. Goian ageri den lehenengo poema euskara hutsezko argitalpenean argitaratu zen eta bigarrena, berriz, argitalpen elebidunean.

Tamainak aginduta ipuinaren luzerak laburragoa behar zuen, eta horrek itzulpena baino bertsio bat sorrarazi zuen. Ikus dezakegunez, hortaz, argitalpen motaren eraginez, moldaketa norabide baterantz ala besterantz bideratzen da.

Amaitu aurretik, mintegiaren izaera bera nabarmendu nahiko nuke. Itzultzailea ordenagailu aurrean bere bakardadean lanean, horixe izaten da buruan itsatsita dugun irudia. Baina halako topaketek bestelako lan-erritmo bat planteatzen dute. Zalantza eta arazoak elkarrekin eztabaidatuz, testuaren inguruko ñabardurak plazaratuz, testua hobetzea helburu harturik. Testu beraren hainbat bertsio izanik esku artean, gainera, ikuspuntuak zabaldu egiten dira eta arazo baten irtenbideak hizkuntza batean zein bestean balio dezaketela ikusteko parada eskaintzen zaigu, abiapuntu eta igarobide ugari izan baititzake itzulpenak.

Aritz Branton eta Monika Czerny itzultzaileek gogor egin zuten lan itzulpen mintegiaren aurretik itzulpenak zirriborratzen, eta mintegian euren zalantza eta iradokizunak plazaratzen. Juan Kruz Igerabide idazleak ere, idazleari zegozkion azalpenak emateaz gain, bere-berea duen itzultzaile azalean ere jarri behar izan zuen, gaztelaniazko testuak birgogoratzen eta baita euskarazkoaren egokitzapenak berrikusten ere. Itzultzaileen lana hobetzeko eginiko ahalegin eta proposamenak ere baliagarriak izan ziren guztiz.

Ahaleginak ahalegin, bada askatu gabeko korapilorik, oraindik ere hari mataza trabesturik. Jarraian datorrena dugu horren adibide. Aforismo horretan esan ezina dena itzulezin bilakatu zen mintegiko partaideontzat.

Musilek dio ez daitekeela hitz bat errepikatu esanahia aldatu gabe. Aldatzen ez dena esan ezina da.

Ingelesezt honako aukera posible hauek lantzen aritu zen itzultzailea: batetik, *Musil said you can't repeat a word without changing its meaning; and you can't ever say the meaning of what's not changing*; bestetik, *A word's meaning changes whenever you say it and yet the unchangeable's unsayable*. Polonieraz ere hainbat bertsio izan zituen esku artean Monikak, nahiz eta ez ginen adostasun batetara heldu. Honakoa dugu aipaturiko aukeretako bat: *Musil twierdzi, że nie można użyć dwa razy tego samego słowa, nie zmieniając jego znaczenia. Niezmienna pozostaje niemożność wyrażenia istoty rzeczy słowami*.

Hortxe dugu, hortaz, amaitu gabeko lana. Itzulpenak eta idazketak berak ere hori baitute ezaugarri behinen: inoiz bukatzen ez den lanketa da, beti dago zer hobeturik, zer hausnarturik, zer eztabaidaturik, ikuspegi berririk testuari begiratzeko.

Korapiloak deskorapilatze prozesu horretan perla ugari bildu genuen, eta jarraian topatuko dituzu guztiak, irakurle.

2. Itzulgaiak:

Juan Kruz Igerabideren testuak eta itzulpenak

Haur poemak

Begi niniaren poemak

Erein, 1992

Igelak

Goiz honetan behe-lainoa dabil
Erreka miatzen,
Gau osoan aritu baitira igelak
Lainoen kontra mintzatzen.

Frogs

The mist's spent all morning
looking at the stream
'Cos the frogs spent all night
eyeing it with a scheme.

Żaby

Tego ranka mgła myszkuje
Wzdłuż brzegów strumyka,
Bo przez całą noc żaby
Miały ją na językach

Barraskiloak

Arratsaldean, haurrak saltoka belazean:
Ilunabarrean, barraskiloak
Etxeak konpontzen bidertzean.

Snails

The children jump about the field all afternoon;
The snails have to mend their houses by the moon.

Ślimaki

W dzień, dzieci w podskokach przemierzają łąki:
O zmierzchu, ślimaki
przy drodze naprawiają domki.

Bi gaztainondo

Aldapa gora, bi
Gaztainondo bikain:
Mendiaren bekain.

Two Chestnut Trees

Up the slope two chestnut trees bow:
The mountain's eye-brows.

Dwa kasztanowce

Rozłożył dwa
Kasztanowce na zboczu:
Góry zielone oczy

Larrosa bakartia

Larrosa bakar bat ireki da:
Lagunen arrastorik ez

The Lonely Rose

A rose has opened up all on its own;
It has no friends in its home.

Samotna róża

Rozkwitła jedna jedyna róża:
I ani śladu przyjaciół

Ilargia zemaika

Ez dauka sokarik
Ilargiaren arkuak:
Hutsalak dira
Haren amenazuak.

The Threatening Moon

There is no string to the moon's bow;
All its threats are quite hollow.

Odgraża się księżyc

Nie ma cięciwy
Na księżycu łuku:
Nie trzeba się bać
Jego gróźb pomruku.

Eguzki bidea
(kuttunari)

Jaio da goizeko eguzkia;
Harekin batera, itsasoa.
Elkarrengandik urrun egingo dute eguerdia;
Elkarrekin, berriro, gaueko loa.

The Sun's Path
(To My Dearest)

The sun's come up with the day,
And with it comes the sea;
They'll be far apart at midday,
But together again to dream.

Słoneczny szlak
(mojej miłości)

Obudziło się słońce
A wraz z nim morze
Południe spędzą daleko od siebie
Nocą razem sen ich zmorze.

Babes

Eurijasa:
Haurra negarrez,
Estalpe beharrez.

Shelter

A sudden storm.
A child cries:
Shelter need his eyes.

Schronienie

Ulewa:
Dziecko płaczem się zanosi
O schronienie głośno prosi.

Bakardadea

Bidetxur bat besterik
Ez dago zelai zabalean:
Eta inor ez.

Loneliness

Only a short path
On the wide field:
And nobody there.

Samotność

Wąska dróżka
Przecina rozległą łąkę.
I poza tym nikogo.

Txorimaloa

Txorimaloak inguruko guztiak
Besarkatuko lituzke:
Txoririk ttikiena ere ez datorkio, ordea
Ez debalde, ez musu truke.

The Scarecrow

The scarecrow'd hug everything
and even a tree;
But not even the birds go up it,
not even for free.

Strach na wróble

Strach na wróble przytuliłby do swej piersi
Każdego ptaka
Lecz żaden się do niego nie zbliży
Ani za darmo, ani za buziaka

Hiru lagun

Hiru lagun pixaginean:
Hiru errekastu,
Eta hirurak elkarbidean.

Three Friends

Three friends go to pee:
Three little streams and
All of them going to the sea.

*Three friends go for a piss:
Three little streams up against
A wall they can't miss.*

Trzech kumpli

Trzech kumpli sika:
Trzy stróżki spływają
do jednego strumyka

Haur Korapiloak

Pamiela, 1997

Korapiloa balantzaka (zurezko zaldikoa)

Arre, arre, zaldiko,
Tximista bezain bizkor.
Arre, zaldiko, arre,
Zerua jo arte.
Arre, zaldiko, arre,
Zorua jo arte.
Arre, arre, zaldiko,
Kendu penak betiko

A Swinging Knot

Gee up, gee up, little horse,
Just as fast as lightning.
Gee up, gee up, little horse,
Right until you reach the clouds.
Gee up, gee up, little horse,
Right until you reach the ground.
Gee up, gee up, little horse,
And please don't be sad again.

Rozkołysany popłataniec (konik na biegunach)

Wio mój kary koniku,
Niczym błyskawica.
Wio koniku, przed siebie,
Popędzimy po niebie.
Wio koniku, galopem,
Przeszyj ziemię stukotem.
Wio koniku malutki,
Przegnaj wszystkie me smutki

Ilunpearen korapiloa

Bat, bi, hiru,
Kandela ezin piztu.
Hiru, bi, bat,
Kandela lo daukat.
Hiru, bat, bi
Pospolo bila ni.

A Knot in the Darkness

One, two, three:
Can't light the candle.
Three, two, one:
The candle's gone to sleep.
Three, one, two:
My matches, where are you?

Popłataniec ciemności

Raz, dwa, trzy,
płomień świecy lekko drży.
Trzy, dwa, raz,
zachwiał się i zgasł.
Raz, trzy i dwa,
zapalek szukam ja.

**Itzal-korapiloak
(Nire gela mugikorrean)**

Kandelaren argian
Ene gelaren erdian
Dantzatu dira kristalak,
Dantzatu dira itzalak,
Handitu dira nire hatzak,
Handitu dira ile latzak,
Ene gelaren erdian
Kandelaren argian

**Shadow Knots
(In My Mobile Room)**

In the candle's shine,
In this room of mine,
Dancing window panes,
Dancing in the shade,
Bigger are my hands,
And my hair in bands.
In the candle's shine,
In this room of mine.

**Poplątaniec cieni
(w moim pokoju w nocy)**

W moim pokoju w nocy
W drżącym blasku świecy
Szyby tańczą w okien ramach,
Cienie tłoczą się na ścianach,
Palce mi się wydłużają,
Włosy dziwnie nastarszają,
W moim pokoju w nocy
W drżącym blasku świecy.

Frantses burusoila

Bazen Frantzian gizon bat berezia,
Burusoilaren erdian ile bakarra hazia
Huraxe zuen antena,
Baina, nolako pena,
Karranpa eragiten zion bizi/bizia

The Bald Frenchman

There was a Frenchman rather weird
From whose head just one hair appeared;
He used it as a lamp,
But it gave him bad cramp,
So much so that he had it disappeared.

Łysy Francuz

Pewnemu Francuzowi o nieznanym imieniu
Jeden jedyny włos rósł na ciemieniu.
Używał go jako anteny,
Lecz miewał spore problemy,
Gdyż raził go prąd o dużym natężeniu

Marisol eta bere abanikua

Marisol txikiak, beroaren beroz,
Abanikua astintzen zuen modu eroz,
Sudurra etegabe urratuz,
Gero eta txikiago jorratuz,
Petalok itsatsiz arnasa hartuz geroz

Marisol and Her Fan

Little Marisol was ever so hot
She waved her fan to better her lot
But scratched her nose non-stop
And even took off its top
So now when she breathes
flower petals fill up the slot.

Mariola i jej wachlarz

W skwarze Mariola mała
Gwałtownie wachlarzem potrząsała
o czubek nosa zahaczając
I coraz bardziej go ścierając
Wciągała płatki kwiatów, gdy oddychała

Eskuak amets

Eskuak amets gauez
Ilargia jo nahiez,
Eta gehixeago luza,
Izarretan xula bai-ez.

A Hand with Dreams

A hand at night dreams
To touch the moon's beams
And go a bit far
And get scratched by a star.

Śni dłoń

Śni w nocy dłoń,
Że dotyka księżycy palcami,
Jeśli sięgnie dalej,
Pokłuje się gwiazdami.

Limerick puntaduna

Bazen Mutrikun triku bat
eta hondartzan izan zuen istripu bat;
sartu zitzaion arantza
sudur-zuloan gorantza.
Eginarazi nion doministiku bat

A Pointed Limerick

There was a Mutriko hedgehog
On the beach got lost in the fog;
A fish came up from his toes,
Went right the way up his nose
And made him fall into a bog.

Limeryk z kolcami

Pewnemu jeżowi z miejscowości Łazy
Przytrafił się wypadek na plaży
Gdy coca-cole pił
Kolec w nos mu się wbił
Sprawiłem, że kichnął dwa razy.

Tximu bat arrantzale (limerick)

Igerileku batean tximu bat arrantzale,
Bere ametsetan balea harrapatuzale.
Azkenean amuan zer erori,
Don Joakinen bainujantzi hori:
Estriborretik agertu da, haizemale.

The Fishing Monkey

In a pool a monkey a whale would catch,
In his dreams for that there was no match;
But in his net he caught
A swimming suit bought
By mister Jones from the vegetable patch.

Małpa rybak

Siedziała w basenie małpa rybak,
Śniąc, że na wędkę łowi wieloryba.
Załapała przynętą w końcu,
Kąpielówki pana Jana lśnią w słońcu,
Od nawietrznej podpływały chyba.

Faustinaren begi handiak (limerick)

Faustina Goikokalekoaren begiak
hain ziren handi eta argiak
non betaurrekoen ordeztu
eta neurri juxtuak gordez,
parabrisak jarri zizkion begilariak.

Polly's Big Eyes

Little Polly from Aduna had eyes
Which were said to be as big as pies;
With no specs on her face,
And with so much space,
A wind-screen kept her from flies.

Duże oczy Faustyny (limeryk)

Oczy Faustyny Zaczekiewiczowej
Są tak duże i nietypowe,
Iż okulista miał okularów,
Dokonawszy niezbędnych pomiarów,
Przepisał jej szyby samochodowe.

Haurrentzako ipuinak

Bota ura

(Giltza, 1997)

Ezkur zukua

Auzoan bi emakume berritsu bizi dira. Etxean egiten dute lan. Noizean behin leihora irteten dira biak, kuxkuxean aritzera. Auzoko kontu guztiak jorratzen dituzte. Ni neure terrazatik entzuten egoten natzaie, baina hori ez dakite. Gaur gure auzoko Erramun handiari buruz ari ziren. Mamurrun deitzen diote.

–Mamurrun hori ez dut batere gogoko.

–Ji, ji! Ezta neuk ere.

–Diotenez, Mamurrun jaioberria zenean, bere amak ez omen zuen bularretan esnerik.

–Eta nola egin ote zen hain handia? Izan ere, a zer kankailua dugun Mamurrun hori!

–Nahi al duzu esatea?

–Bai, noski! Tira, esan bizkor!

–Bada, ezkur-zukua eman omen zioten. Horregatik hazi zen haritza bezain sendo.

–Ji, ji! Ezkur-zukua. Hau nazka!

Ez dut gehiago entzun nahi izan. Barrura sartu naiz. Erramun nirekin oso atsegina da.

Acorn Juice

Two women who talk a lot live in our neighbourhood. They work at home. Sometimes they open their windows to gossip. They talk about everything going on in the neighbourhood.

I sometimes listen to them from my balcony, but they don't know that.

Today they've talked about our neighbour Big Josh. They call him the Ghost.

"I don't like that Ghost at all."

"Ha, ha... nor do I!"

"Apparently, when he was a baby his mother didn't have any milk in her breasts for him."

"So how did he get to be so big? That Ghost's a real giant."

"Do you want me to tell you?"

"Yes, of course I do! Come on, tell me!"

"Well, apparently they gave him acorn juice. That's how he grew to be as big as an oak tree."

"Ha, ha... acorn juice! That's revolting!"

I didn't want to listen any more. I went back inside. Josh is very nice to me.

Sok z żołędzi

Na naszej ulicy mieszkają dwie plotkary. Pracują w domu. Od czasu do czasu, obie pojawiają się w oknie, żeby poplotkować. Plotkują o wszystkim, co się dzieje na naszej ulicy.

Ja słucham ich z mojego balkonu, lecz one o tym nie wiedzą.

Dziś wzięły na języki naszego dużego Ryśka. Mówią o nim Sisiek.

– Pani, ja tego Siśka to znieść nie mogę!

– Ha, ha! ani ja, ani ja.

– Ponoć kiedy się urodził, jego matka nie miała mleka.

– To jak on taki wielki wyrósł? Bo to kawał chłopca przecież, ten Sisiek.

– Jak pani chce, to pani opowiem.

– No pewnie! Niech mi tu pani zaraz wszystko opowie!

– Ponoć dawali mu sok z żołędzi. To dlatego zrobił się z niego chłop jak dąb.

– Ha, ha! Sok z żołędzi! To ci obrzydlistwo!

Nie mogę już tego dłużej słuchać. Wchodzę do domu. Dla mnie Rysiek jest bardzo miły.

Sator bat

Sator bat marrazten ari naiz.

Badakit satorrak itsuak direla. Baina, itsuak baldin badira, begiak izango dituzte; itsuek ere izan ohi dituzte begiak.

Satorrek, gainera, betazalak ere izango dituzte; izan ere, bestela, lur azpian... hozkia egiten dit pentsatze hutsak, hor lurpean ibili behar, eta begiak ezin itxi...

Ia animalia guztiek dituzte begiak. Marraskiloek, adibidez, adar-puntetan dituzte.

Orain barraskilo bat marrazten ari naiz.

Marrazkiko satorrak marraskiloa jan nahi zuen, baina ez zuen ikusten. Marraskiloak bai, hark ikusten zuen satorra, baina ezin ihes egin bizkor.

Nik joan eta satorrari errieta egin nion; ea zergatik egin behar zion eraso marraskiloari.

Eta zigortu egin nuen. Marraskiloa ezabatu, eta satorraren buru gainean marraztu nuen berriro. Handik aurrera, sator hura buruan txapela zuela ibiliko zen.

Txapelaren izena da, txarraskiloa. Satorrarena, satokiloa. Eta marraskiloarena, marrastorra.

A Mole

Right now I'm drawing a mole.

I know that moles are blind. But even if they're blind, they must have eyes: blind people too usually have eyes.

Moles must have eyelids too: otherwise, under the ground... Just thinking about having to walk under the earth without being able to close my eyes makes my hair stand on end...

Almost all animals have eyes. Snails, say, have them at the end of their horns...

Right now I'm drawing a snail.

The mole in the drawing wanted to eat the snail, but he couldn't see him. The snail could see the mole, but he couldn't run away fast enough.

I went and told the mole off and asked him why he was going to attack the snail.

And I punished him. I rubbed the snail out and then drew him again, this time on top of the mole's head. From now on that mole was going to walk around with a hat on his head.

The hat's called a snailhat. And the mole's one's a snailmolehat. And the snail's one's a molesnailhat.

Kret

Rysuję kreta. Wiem, że krety są ślepe. Ale, jeśli są ślepe, to muszą mieć oczy, niewidomi też przecież mają oczy.

Krety muszą też mieć powieki, bo jeśliby nie miały, to pod ziemią...

Aż robi się zimno na myśl, że miałyby się poruszać pod ziemią z otwartymi oczami.

Prawie wszystkie zwierzęta mają oczy. Ślimaki, na przykład, mają oczy na czułkach.

Teraz rysuję ślimaka.

Narysowany kret chciał zjeść ślimaka, ale go nie widział. Ślimak widział kreta, ale za to nie mógł szybko uciec.

Nakrzyczałem na kreta, że niby dlaczego chce zrobić krzywdę ślimakowi.

I ukarałem go. Starłem ślimaka i narysowałem na nowo, na głowie kreta. Teraz już zawsze kret będzie chodził w kapeluszu.

Ten kapelusz nazywa się ślimapelusz. Kret nazywa się kretymak. A ślimak, ślimaket.

Auzoko atsoa

Lehen adierazitako bi emakume berritsu horietako bat gure aurre-aurrean bizi da. Terrazatik zelatan nagokio.

Kantari ari da: "Marinaaa, Marinaaa, Mariiina, bihotzez maite zaitut".

Sukaldeko axuleiuak garbitzen ari da. Gerriak kantaren erritmoan mugitzen ditu.

Amaitu du. Leihora irten da, ea ageri ote den beraren laguna, beste atso berritsua.

Ikusi egin nau. Nik aharrausi egin dut hiru bider, diximulatzeke.

Kutsatu egin diot ahoa irekitzeko gogo. Hark ere aharrausi egin du. Arraioa! Hori da hori ahotzarra! Marrazoarena dirudi.

Arraioa eta arraioa! Hortzak ahotik irteten ari zaizkio. Hozka egin nahi ote dit?

Eskua ahora eraman du, estu eta larri. Berandu, orde. Hartz postizoak airean doaz, goitik behera. Nori egingo ote diote hozka?

The Old Woman Near Us

One of the two women who talk a lot lives right opposite us. I watch her from our balcony.

She's singing: "Marina, Marina, Marina, I really love you!"

She's cleaning the tiles in her kitchen. She moves her hips to the rhythm of the song.

She's finished. She opens the window to see if her friend's turned up, the other woman who talks a lot.

She sees me. I yawn three times to try to cover up.

I make her want to yawn too. She yawns too. Goodness! That really is a big mouth! It looks like a shark's mouth.

Goodness gracious me! Her teeth are coming out of her mouth. Does she want to bite me by any chance?

She moves her hand to her mouth as fast as she can. But it's too late. Her false teeth fall through the air. Who might they be going to bite?

Staruszka z naszej ulicy

Jedna z plotkar, o których już wspominałem, mieszka dokładnie na przeciwko mnie. Podglądam ją z balkonu.

Śpiewa: „Marinaaaa, Marinaaaa, Mariiina, kocham cię całym sercem”.

Czyści kafelki w kuchni. Porusza biodrami w takt melodii.

Skończyła. Wyjrzała przez okno, czy aby nie pojawiła się druga sąsiadka.

Zobaczyła mnie. Ziewam trzy razy, udaję, że na nią nie patrzę.

Zaraziłem ją ochotą do otworzenia ust. Ona też ziewa. O rany!

Co za paszcza! Jak u rekina. Ajajaj! Szczęrzy zębiska. Chce mnie ugryźć czy co?

W pośpiechu zakrywa twarz dłonią. Niestety, za późno. Sztuczna szczeka leci w powietrzu, w dół. Ciekawe kogo ugryzie?

Lehengusuen ipuin bat

Lehengusuen arteko ipuin bat asmatu dut.

“Bazen behin itsas triku bat, eta beste bat lurekoa. Lehengusuak-edo zirela esango nuke.

Itsas trikuak esan zion lurekoari:

–Izorra hadi!

–Zer? –esan zion lurekoak–. Ni izorratu? Argi ibili, zizta egiten diat-eta nik, zizta! Entzun, zozo alaena?

Eta itsas trikuak honelaxe erantzun zion:

–Izorra hadi!

Lurreko trikuak oso jenio bizia zuen.

–Aizak, hi! Mozolo muturzikin hori! Nahi al duk horra joatea?

Itsas trikua pentsakor geratu zen. Eta handik pixka batera esan zuen:

–Izorra hadi!

Lurreko trikuak ezin izan zuen gehiago jasan. Uretara jauzi egin zuen, amorruez. Eta oiuhu handi bat bota zuen:

–Aaaa!

Oinean txintxeta bat sartu, nonbait. Uretatik irten eta kontu handiz atera zuen txintxeta.

–Izorra hadi! –esan zuen itsas trikuak azken aldiz, eta ozeanoaren hondoraino joan zen ihesi.”

Amaitu da ipuina. Gustura emango nion jipoi bat itsas triku lotsagabeari, baina ihes egin dit.

A Story about Cousins

I’ve come up with a story about cousins:

Once there was a sea hedgehog and a land hedgehog. I’d say they were cousins.

The sea hedgehog said to the land hedgehog:

“Get lost!”

“What?”, replied the land hedgehog. “Me get lost? I’ll prick you and you’ll find out, you hear that, you silly fool?”

And the sea hedgehog answered him like this:

“Get lost!”

The land hedgehog had a bad temper.

“Hey, you listen here, you stupid idiot! Do you want to carry on like this?”

The sea hedgehog looked like he was thinking. And after a little while he answered:

“Get lost!”

The land hedgehog couldn’t take any more. He jumped into the water, furious. And he let out a terrible cry:

“Aaaaaaaaaaaaaah!”

Somehow a drawing pin had got stuck in his foot. He got out of the water and carefully took the drawing pin out.

“Get lost!” said the sea hedgehog for the last time, and disappeared off to the bottom of the ocean.

That’s the end of the story. I’d really like to beat that rude sea hedgehog up, but he’s run away from me.

Bajka o kuzynach

„Pewnego razu były sobie dwa jeże, morski i lądowy. Można powiedzieć, że byli kuzynami.

Pewnego dnia jeż morski powiedział do lądowego:

– Wal się!

– Co takiego? – powiedział jeż lądowy. – Ja mam się walić? Uważaj, bo cię pokłuje tak, że zobaczysz! Słyszysz, ty głupku?

Na to jeż morski mu odpowiedział:

– Wal się!

Jeż lądowy był bardzo nerwowy.

– Ej, ty! Ty brudny ryju! Uważaj, bo zaraz tam do ciebie zejdę!

Jeż morski zamyślił się. I po chwili odrzekł:

– Wal się!

Jeż lądowy nie mógł już dłużej tego znieść. Rozwścieczony wskoczył do wody. I wrzasnął:

– Aaaaa!

Jakimś cudem w łapkę wbiła mu się pinezka. Wyszedł z wody i ostrożnie ją wyciągnął.

– Wal się! – powiedział mu jeż morski po raz ostatni i uciekł aż na samo dno oceanu.”

Koniec bajki. Ja też z przyjemnością bym przyłożył jeżowi morskiemu, ale mi uciekł.

Orein bizkorra

Ipuin bat irakurri dut, oreintxo batena. Oreintxo horrek ez zuen bete amaren esana. Hain gogoko zuen ezia, ezen muturra liztorren abaraska batean sartu zuen, erleena zelakoan. Liztorrek zizta egin zioten, eta itsu utzi zuten. Orein amak gizon baten etxera eraman zuen, eta gizonak sendatu egin zuen. Gero, oso adiskide egin ziren gizona eta orein txikia. Gizonak ezia ematen zion, eta orein txikiak koartza-lumak ekartzen zizkion gizonari, ordainetan.

Ipuin hori Uruguaiako idazle guai batek idatzi zuen; Horacio Quiroga zuen izena.

Baina, nik diot: oreintxoa emea zen, eta ongihezia; ziur arazoak izan zituela senargaia topatzen.

Izan ere, animaliei buruzko entziklopedia batean irakurri dudanez, orein arrak, andregaia bilatzeko, beren artean borrokan aritzen omen dira, talka bizian. Adarrak hantxe uzteko gauza dira, andregai bat eskuratzeko.

Ziur oreintxoari ez zitzaizkiola atsegin orein arren arteko talka-apostu haiek. Oreintxoa ezia zen eta ongihezia.

Beharbada, neskazahar gelditu zen, halako astakeriak ez ikustearren.

Baina, nik ezetz esango nuke; uste dut badakidala zer gertatu zen:

Orein gazte bat agertu zen, ez oso indartsua, baina bai bizkorra. Hari ere ez zitzaion gustatzen borrokan aritzea andregai bat bereganatzeko. “Maite nauen norbaitekin ezkonduko naiz; bestela, nahiago dut mutilzahar”, zioen bere kabutan.

Orein emetxoa ikusi zuenean, honen gaztaina-koloreko begi ilargitsuak ikusi zituenean, bete-betean maitemindurik geratu zen.

Erleen abaraska batera joan zen. Baimena eskatu, eta adarrak eztiz igurtzi zituen.

Lasterka joan zen orein emetxoa zegoen lekura. Orein emetxoa ere, orein bizkorrak egindakoa ikusirik, txora-txora egin zen, zeharo maitemindurik.

Alabaina, orein harro bat agertu zen handik.

–Andregaia kenduko diat, txepel hori!

–Nik nahi badut, ezta? –erantzun zion orein emetxoak.

–Hi hago isilik, tuntun padera!

Orduan, adar eztituak zituen oreina orein harroaren aurrean jarri zen. Orein harroak gogor egin zion eraso. Orein bizkorra geldirik egon zen. Talka egin zutenean, orein harroaren adarrek irrist egin zuten orein bizkorren adarretan, eta zuhaitz baten kontra jo zuen egundoko talka; hantxe gelditu zen adarrak zuhaitzari josita.

Erramun izeneko zurgin bati deitu behar izan zioten, eta har adarrak moztu zizkion zerra batez. Orein harroa burusoil bat baino soilago geratu zen.

Orein bizkorra eta orein emetxoa ezkondu egin ziren, eta oreinkume asko izan zituzten. Eskola bat egin zuten, talkan ibili gabe maitea bilatzen erakusteko oreinei.

The Cheerful Deer

I've read a story about a little doe. The little doe didn't do what her mother told him to. She liked honey so much that he put her snout into a wasps' nest thinking it was a bees' nest. The wasps stung her and she went blind. Her mother took her to a man's house, and that man cured her. Later on the man and the little doe became great friends. The man used to give her honey and the little doe brought the man heron feathers in exchange.

The story was written by a writer from Uruguay called Horacio Quiroga.

The little doe well brought up: she probably had problems finding a boyfriend.

In fact, I've read in an encyclopaedia about animals that deers fight among themselves, hitting into each other, when they want to find a girlfriend. They're even prepared to lose their antlers if that gets them a girlfriend.

I'm sure the little doe didn't like the deers bashing into each other and competing like that. The little deer was gentle and well brought up.

Perhaps she was going to become an old maid because she couldn't stand seeing all that nonsense.

But I don't think so. I think I know what happened.

A young deer, who wasn't very strong but was very fast, came up to her. He didn't like fighting to get himself a girlfriend either. "I'm going to marry somebody who loves me, otherwise I'll just be an old bachelor," he would say to himself.

When he saw the little doe and her chestnut brown eyes, which shone like the moon, he fell deeply in love.

He went to a bees' nest. After asking for permission, and he rubbed his antlers with honey.

Then he ran to where the little doe was. The little doe too fell deeply, madly in love when she saw the fast deer.

But just then a stuck-up deer came along.

"I'm going to take your girlfriend away from you, you fool!"

"If I want you to, right?" answered the little doe.

"You just shut up, you silly thing!"

So then the deer with honey on his antlers stood in front of the stuck-up deer. The stuck-up deer attacked him hard. The fast deer just kept still. When they hit each other, the stuck-up deer's antlers slid on the fast deer's antlers and he bumped really hard into a tree. And there he stayed, with his antlers stuck in the tree.

They had to call a carpenter called Josh and he cut the stuck-up deer's antlers with a saw. The stuck-up deer was lonlier than a bald man.

The fast deer and the little doe got married and they had a lot of little deers. They set up a school to teach the other deers to look for their love without fighting each other.

Mądry jelonek

Przeczytałem bajkę, o jelonku. Jelonek nie posłuchał swojej mamy. Tak bardzo lubił miód, że wsadził pyszczek do gniazda os, myśląc, że to ul. Osy tak go pożałowały, że aż oślepiły. Mama zabrała jelonka do domu pewnego człowieka, a on go wyleczył. Potem ten człowiek i mały jelonek bardzo się zaprzyjaźnili. Człowiek dawał jelonkowi miód, a jelonek w zamian przynosił mu pióra żurawi.

Tę bajkę napisał bardzo fajny urugwajski pisarz, nazywał się Horacio Quiroga. Ale ja sądzę, że ten jelonek to była młoda łania, do tego bardzo dobrze wychowana. Na pewno miała problemy ze znalezieniem męża.

W rzeczy samej, tak jak przeczytałem w encyklopedii o zwierzętach, samce jeleni, żeby zdobyć dziewczynę, walczą między sobą na śmierć i życie. Gotowe są stracić rogi, żeby pozyskać narzeczoną.

Z pewnością młodej łani nie przypadły do gustu te walki między samcami. Łania była słodka i dobrze wychowana.

Może nigdy nie wyszła za mąż, tylko dlatego, żeby nie musieć oglądać tych głupot.

Ale ja myślę, że nie, wydaje mi się, że wiem jak się wszystko potoczyło:

Pojawił się młody jelonek, niezbyt silny, ale za to bardzo mądry. On też nie miał ochoty z nikim się bić, żeby znaleźć narzeczoną. „Albo ożenię się z kimś, kto mnie będzie kochał, albo wcale” – mówił sobie.

Gdy zobaczył młodą łanię i spojrzał w jej kasztanowe oczy, zakochał się po uszy.

Udał się do pszczelego ula. Poprosił pszczoły o pozwolenie i natarł sobie rogi miodem.

Szybko pobiegł do łani. Łania, gdy zobaczyła, co zrobił mądry jelonek, oszalała na jego punkcie. Zakochała się bez pamięci.

Ale wtedy pojawił się dumny jeleń.

– Odbiję ci narzeczoną, ty baranie!

– Chyba, jeśli ja będę chciała, prawda?

– Ty siedź cicho, głupia krowo.

Wtedy jelonek z nasmarowanymi miodem rogami stanął naprzeciw dumnego jelenia. Dumny jeleń zaatakował go z impetem. Mądry jelonek stał spokojnie. Kiedy się starli, rogi dumnego jelenia prześlizgnęły się po rogach mądrego jelonka, i dumny rąbnął z całej siły w drzewo. I tak został, z rogami wbitymi w pień.

Trzeba było zawołać stolarza, Romana, i on obciął mu rogi piłą. Dumny jeleń, był teraz łysy jak kolano, i było mu bardzo, ale to bardzo łyso.

Mądry jelonek i łania wzięli ślub i mieli dużo dzieci. Założyli szkołę, w której nauczali jak szukać ukochanych bez wdawania się w niepotrzebne bijatyki.

Detektatu

Lehengusuak gure etxera etorri zirenetik ez dut ezertxo ere idazten, ez margotzen, ez ezer. Oso atseginak dira, baina denbora osoan haiei begira egon behar duzu. Margoak, lapitzak eta koadernoak ezkutatu egin behar izan ditut. Dena hankaz gora jartzen dute, eta nire gauzak puskatuko balituzte, amorru handia emango lidake.

Ezertxo ere ez dudala idazten esan dut, baina bada pare bat gauza idatzi gabe utzi nahi ez nukeena. Oraintxe bertan komunean ari naiz idazten. Hementxe soilik nago nire lehengusutxoengandik libre.

Atzo ttikiena negarrez hasi zen, *ama* eta *ama*. Hura kontsolatzen saiatu nintzen:

–Laster sendatuko da, ikusiko duzu.

Orduan, lehengusinak hauxe galdetu zidan: ea inork Jainkorik detektatu duen.

Detektatu hitza erabili zuen. Telebistan-edo entzungo zuen.

Zur eta lur gelditu nintzen.

Amaz kezkatu zeuden, eta Jainkoa “detektatu” nahi zuten. Honela esan nien:

–Laster sendatuko da ama, ikusiko duzue.

Eta Jainkoa “detektatzearena” amari galdetzeko, itzultzen zenean, agian zerbait jakingo zuela.

Lasaiago geratu ziren. Ttikienak negar egiteari utzi zion. Mukiak agerian zeuzkan, eta zapi batez kentzen saiatu nintzen.

–Nireak dira –esan zidan.

Eta ez zidan utzi.

Detected

Since our cousins came to our house I haven't written anything at all, I haven't done any drawings either: nothing at all. They're very nice, but you have to pay attention to them all the time. I have to hide my paints, my pencils and my notebooks from them. They turn everything upside down and if they broke my things I'd be really upset.

I've told you I haven't written anything, but there are a couple of things I wouldn't like to leave unwritten. Here I am in the bathroom writing them down. This is the only place I'm free from my little cousins.

Yesterday the smallest one started crying: Mummy, mummy! I tried to cheer her up.

“She'll get better soon, you'll see!”

And then my cousin asked me if anybody had detected God. Detected was the word she used. She must have heard the word on the television.

I was amazed.

They were worried about their mother and they wanted to “detect” God. I told them this:

“Your Mum will be better soon, you'll see.”

And I said they should ask their mother about “detecting” God when she came back: perhaps she knew something about that.

They calmed down a bit. The smallest one stopped crying. She had snot on her nose and I tried to wipe it off with a cloth.

“That's mine”, she told me.

And she didn't let me wipe it off.

Wykryć

Od kiedy przyjechali do nas kuzyni nie piszę niczego, nie maluję, kompletnie nic. Są bardzo mili, ale trzeba ich mieć ciągle na oku. Muszę chować farby, kredki i zeszyty. Wywracają wszystko do góry nogami i wściekłym się, gdyby mi coś popsuli.

Powiedziałem, że nic nie piszę, ale mam parę rzeczy wartych zanotowania. W tej chwili piszę w toalecie. Tylko tu kuzyni mi nie przeszkadzają.

Wczoraj najmłodsza zaczęła płakać: mamó i mamó. Próbowałem ją jakoś uspokoić:

– Niedługo wyzdrowieje, zobaczysz.

Wtedy moja kuzynka zapytała, czy ktoś kiedykolwiek wykrył Boga. Użyła słowa wykryć. Pewnie usłyszała je w telewizji.

Zdębiałem.

Martwili się mamą, i chcieli „wykryć” Boga. Oto co im odpowiedziałem:

– Mama niedługo wyzdrowieje, zobaczycie.

A o „wykrywanie” Boga, żeby spytali się mamy, gdy już wróci, może ona będzie coś na ten temat wiedziała.

Uspokoił się. Najmłodsza przestała płakać. Z nosa zwisały jej smarki, spróbowałem je wytrzeć chusteczką.

– Są moje – powiedziała.

I nie pozwoliła mi.

Sagutxo ameslaria

(Hiria, 2000)

Sagu egoskorrak

Bazen behin sagu bat, zeharo egoskorra; eta, hondartzan jolasteko ontzitxo batez, itsasoa hustu nahi izan zuen. Baita hustu ere. Hondarrean eginiko zulo txiki batean sartu zuen itsasoa oso-osorik.

Bazen, bestalde, satitsu bat, zeharo egoskorra hura ere; eta saguari kontra egitearren, hondartzan jolasteko ontzitxo batez, hondartzako zulotxotik itsasoa atera eta lehengo tokian ipini zuen atzera.

Sagu egoskorrak negar egin zuen, saminki. Orduan, haren aita agertu zen, eta itsasoa berriro hondartzako zulora hustu zuen, sagu txikiaren ontzitxoaz.

Satitsu egoskorrak ere negar egin zuen, saminki. Orduan, haren ama agertu zen, satitsu txikiaren ontzitxo hartu, hondartzako zulotik ur guztia atera, eta ostera bete zuen itsasoa.

–Ji, ji, ji! –egin du barre arranoak–. Atseginak dira sagutxo eta satitsu egoskor horiek. Oraitxe bertan jango nituzke.

Ni isilik geratu naiz, hurrengo globoaren azpian ezkutaturik.

Arranoa, orain, ez dabil ni jan nahian. Globoa apurtu du, eta nik ipuina irakurri dut.

The Stubborn Little Mouse

There was once a mouse who was terribly stubborn: he wanted to empty the sea using a beach bucket. To empty the whole of the sea. And he emptied all the sea, all of it, into a little hole he dug in the sand.

There was also a mole who was terribly stubborn too and, just to go against the mouse, he took the sea out of the little hole with a beach bucket and put the sea back where it was before.

The mouse cried bitterly. Then his father came and emptied the sea into the hole in the beach once again using the little mouse's bucket.

The stubborn mole was now crying bitterly too. Then his mother came, picked up the mole's bucket and took all the water from the hole in the beach and filled the sea up once more.

“Ho-ho-ho!” laughed the eagle. “I like the stubborn little mouse and the stubborn mole. I'd eat them both up right now.”

I kept quiet, hiding under the next balloon.

The eagle doesn't want to eat me now. He's burst the balloon and I've read the tale.

Uparta myszka

Była sobie raz niesamowicie uparta myszka, która chciała opróżnić morze foremką do babek z piasku. I jej się to udało. Całe morze zmieściło się w małej dziurce, którą zrobiła w piasku na plaży.

Była sobie też ryjówka, tak samo uparta. Żeby zrobić na złość myszce, foremką do babek z piasku wybrała morze z dziurki i przelała na dawne miejsce. Uparta myszka zanosła się płaczem.

Wtedy pojawił się jej tata i ponownie przelał morze do dziurki, foremką do babek. Uparta ryjówka również rozplakała się donośnie. Wtedy pojawiła się jej mama, wzięła foremkę, wybrała całą wodę z dziurki i napełniła morze z powrotem.

Periko kaskazua

Periko sagu kaskazua oso-oso berezia zen janzteko orduan. Goiz-goiz jaiki eta pijama kentzen hasten zen poliki.

Bi hatzez galtzontziloak hartu eta pittinka-pittinka hanketan gora sartzen zituen. Eta kamiseta hurrena, besazpi goxoetan barrena.

Alkandora, botoi estuez, lepoan behera. Gero galtzak, poltsikodunak eta beltzak.

Jertsea, kostatzen zitzaion, buru handian behera sartzea. Galtzerdiak, berriz, fin-finak, kolore anitzez eginak. Eta zapatilak, aurrean biribilak eta atzean bipilak.

Baina, hain kaskazua zenez, aski zuen Perikok akats txiki-txiki bat bere arropan: zimur arin bat edo lohi pittin bat. Hutsa. Bada, orduan, erabat haserretzen zen.

Bota urrun zapatila biribilak; bota urrun galtzerdi finak, kolore anitzez eginak; atera jertsea, aurrea beso bat, gero bestea; bota galtzak, poltsikodunak eta beltzak; bota alkandora apaletan gora, bota kamiseta, amorruez beteta; eta bota galtzontziloak...

Eta, ziztu batean, hantxe geratzen zen biluzik.

–Ji, ji, ji! –egin du barre arranoak.

Urduri jartzen ari naiz barre txoro horrekin.

–Ji, ji, ji! –egin du barre berriro–. Atsegin dut sagu hori. Ni bezalakoxea da.

Aurreko ipuinak eragindako tristura kendu egin diola dirudi Periko kaskazuarenak.

Orain mokoa gora eta behera darabil, pozik. Hurrengo globoa lehertzera doa.

–Banoala! –egin du oihu–. Ipuin gehiago nahi dudala! Mila eta bat ipuin niri!

Beste globo bat lehertu da, eta irakurtzen hastera noa.

Pig-headed Pete

Pete the pig-headed mouse was very, very funny when it came to getting dressed. He got up very, very early and took off his pyjamas ever so slowly.

He picked up his pants with two fingers and got into them very slowly indeed. And next he put on his T-shirt, right up to his warm little arm-pits.

He did up the tight buttons on his shirt starting at his neck. Then he put on his trousers, which were black and had pockets.

It was quite a job for him to pull his jersey over his big head. And then his socks were very thin and made of all different colours. And his shoes were round at the front and pretty at the back.

But because Pete was so pig-headed that all he needed was a very small problem with his clothes: a little wrinkle here, a spot of mud there... A mistake. And then he really got angry.

Then he would chuck away his pretty shoes; chuck away his thin, multi-coloured socks; take off his jersey – first one arm, then the other; chuck away his black trousers with their pockets; chuck his shirt up onto the shelves; chuck away his T-shirt, really angry; and chuck away his pants...

And, all of a sudden, there he was completely naked.

"Ho-ho-ho!" laughed the eagle.

I'm getting a bit fed up with that crazy laugh.

"Ho-ho-ho!" he laughed again. "I like that mouse, he's just like me."

The story before made him sad, but it looks like the story of Pig-headed Pete cheered him up.

Now he's happily moving his beak up and down. Then he goes to burst the balloon.

"I'm coming!" he shouts. "I want more stories. A thousand and one stories for me!"

He bursts another balloon and I get ready to start reading again.

Pietrasia, myszka, o bardzo dziwnych zwyczajach

Postrzelona myszka, Pietrasia, ma swoje bardzo dziwne zwyczaje podczas ubierania się. Wstaje bardzo wcześnie i pomału zaczyna ściągać piżamę.

Dwoma paluszkami chwytając majtki i powolutku je zakłada. Następnie podkoszulkę, miękkimi pachami do środka. Koszulę, z guzikami pod szyję, przez głowę. Potem spodnie, z kieszeniami i czarne. I sweter. Duża głowa myszki ciężko przez niego przechodzi. A skarpetki, cienkie, w kolorowe wzorki. I buty, okrągłe z przodu i śliczne z tyłu.

Jednakże, dlatego właśnie, że ma takie dziwne zwyczaje, wystarczy, że cośkolwiek jest nie tak z jej ubrankiem, niewielka zmarszczka, albo plamka... Zupełnie niewidoczna. Wtedy Pietrasia wpada w wielką złość.

Ciska w kąt okrągłe butki, ciska cienkie skarpetki w kolorowe wzorki. Ściąga sweter, najpierw jeden rękaw, potem drugi, ciska spodnie, z kieszeniami i czarne. Ciska koszulę w górę, na półki, ciska podkoszulkę, ze złością. Ciska majtki...

I, szast-prast, znowu jest goła.

Koadrozko jertsedun elefantea

Behin, elefante bati amak koadrozko jertse polit bat oparitu zion. Hantxe zihoan dotore, koadrozko jertse politaz jantzirik. Orduan, beste elefante gaizto batek ikusi zuen, eta inbidia sartu zion. Horregatik, atzetik isilka hurbildu, eta itzeleko sustoa eman zion. Sustoarekin, koadrozko jertsez jantzitako elefantea uzkurtzen eta uzkurtzen hasi zen, globo zulatu baten antzera, eta hantxe desagertu zen.

Ez, ordea, zeharo. Bat-batean zulo batean zegoela ikusi zuen, non saguak bizi baitziren. Koadrozko jertsez jantzitako elefantea, kodrozko jertsez jantzitako sagu bihurtu, alajaina. Orduan, beste sagu gaizto batek inbidia hartu zion koadrozko jertse politagatik, eta, atzetik hurbildurik, itzeleko sustoa eman zion. Orduan, koadrozko jertsez jantzitako sagua uzkurtzen eta uzkurtzen hasi zen, zulaturiko globo txiki bat bezala, eta desagertu egin zen.

Ez, guztiz, baina. Bat-batean, lur azpiko hiri batean zegoela ikusi zuen, non inurriak bizi baitziren. Koadrozko jertsez jantzitako sagua, koadrozko jertsez jantzitako inurri bihurtu, alajaina. Eta, artean harri eta zur zegoela, inurri gaizto batek inbidia hartu zion koadrozko jertseagatik, eta, atzetik etorririk, itzeleko sustoa eman zion. Koadrozko jertsez jantzitako inurria uzkurtzen eta uzkurtzen hasi zen, zulaturiko globo txiki-txiki baten gisa, eta desagertu egin zen.

Ez, haatik den-dena. Oraindik ere bazen zerbait. Mikrobioz inguraturik zegoela ikusi zuen. Mikrobioak hain dira txikiak, non ezin baitira ikusi. Koadrozko jertsez jantzitako inurria, koadrozko jertsez jantzitako mikrobio ikustezin bihurtu, alajaina. Mikrobioek honela galdetu zioten:

–Zer ari haiz hemen koadrozko jertse horrekin? Zertara etorri haiz?

Koadrozko jertsez jantziriko mikrobioak bere bizitzaren istorioa kontatu zien, eta koadrozko jertsea erregalatu, txandaka erabil zezaten. Orduan, mikrobioak, esker onez beterik (izan ere, inoiz ez baitzuten izan koadrozko jertserik), ahoan putz eta putz egiten hasi zitzaizkion, txandaka.

Elefante-mikrobioa elefante-inurri bihurtu zen. Inurri gaiztoak ikusi zuenean, galdetu zion:

–Hara! Non duk koadrozko jertsea?

Eta itzeleko sustoa ematen saiatu zen. Baina berak hartu zuen susto itzela; ahoa ireki zuenean, mikrobio-mordo bat sartu zitzaion barrura, katarro-eran. Inurri gaiztoa jota geratu zen.

Mikrobioek putz eta putz jarraitu zuten, txandaka, eta elefante-inurria puztu egin zen, eta elefante-sagu bihurtu. Sagu gaiztoak ikusi zuenean, galdetu zion:

–Berriro hemen? Non duk koadrozko jertsea?

Eta itzeleko sustoa eman nahi izan zion. Baina berak hartu zuen susto galanta, katarro erako mikrobio-armada batek eraso egin zionean. Sagu gaiztoa jota geratu zen.

Elefante-sagua gero eta gehiago puztu zen, hasierako tamainara iritsi arte. Elefante gaiztoak ikusi zuenean, galdetu zion:

–Hara nor dugun hemen! Non duk koadrozko jertsea?

Eta itzeleko sustoa ematen saiatu zen, baina berak hartu zuen susto ederra, katarro erako mikrobio-hodei batek eraso egin zionean. Elefante gaiztoa jota geratu zen.

Gero, lehengo neurrira etorritako elefantea bere lagun ikustezinekin paseatzera joan zen; eta mikrobioek txandaka janzten zuten koadrozko jertsea.

–Ji, ji, ji! Globoak amaitzean, hiri ere elefanteari bezalaxe gertatuko zain. Itzeleko sustoa emango dinat, eta uzkurtzen hasiko haiz, zulaturiko globo baten antzera. Eta mikrobio bihurtuko haiz, baina nire sabel barruan. Eta inork ez din laguntzarik emango. Ji, ji, ji! Niri horrelako ipuinak! Zer uste dun, elefanteari lagundu zioten mikrobio horien istorioa sinestuko dudala, ala? Ji, ji, ji!

Kolpean, pentsakor jarri eta galdetu dit:

–Aizan! Eta zer dira mikrobioak?

–Bada, izaki ikustezinak –erantzun diot–; eta puztu egiten dira, eta itzal handi baten itxura hartzen dute, zuhaitz bat adinako itzalaren itxura.

–Ji, ji, ji! Eta nik sinestu! Zer uste dun!

Baina ez dago hain ziur esaten duenaz.

Barretxo nazkagarri horrek neure onetik ateratzen nau! Horregatik, mihia atera diot.

Mokokada bat bota dit, baina ni globo azpian gorde naiz. Globoak jo, eta lehertu egin da. Berrero eraso nizan baino lehen, ipuina irakurtzen hasi naiz.

The Elephant with the Checked Jersey

Once an elephant's mother gave him a beautiful jersey. He used to walk around wearing his beautiful checked jersey. Then another elephant, a mean elephant, saw him and got envious and silently went up behind him and gave him a terrible fright. Because of the fright the elephant in the checked jersey started to curl up and curl up 'till he looked like a burst balloon, and then he disappeared.

But not altogether. Suddenly he saw that he was in a hole and there were mice living there. And goodness! The elephant in the checked jersey became a mouse in a checked jersey. Then another mouse, a mean mouse, saw him and got envious and silently went up behind him and gave him a terrible fright. Because of the fright the mouse in the checked jersey started to curl up and curl up 'till he looked like a burst balloon, and then he disappeared.

Not altogether, though. Suddenly he saw that he was in a city under the ground and there were ants living there. And goodness! The mouse in the checked jersey became an ant in a checked jersey. And, while he was quite astonished, another ant, a mean ant, saw him and got envious and silently went up behind him and gave him a terrible fright. Because of the fright the ant in the checked jersey started to curl up and curl up 'till he looked like a tiny burst balloon, and then he disappeared.

But not altogether. There was still something there. He realised he was surrounded by microbes. Microbes are so small that you can't even see them. And goodness! The ant in the checked jersey became an invisible microbe in a checked jersey. And the microbes asked him:

"What are you doing here with that checked jersey? Why've you come here?"

The microbe in the checked jersey told them his life story and gave them the checked jersey so they could take turns to wear it. And then the microbes, who were very grateful to him because they had never had a checked jersey before, took it in turns to blow and blow into his mouth.

The microbe elephant became an ant elephant. When the mean ant saw him he asked him:

"Hey! Where's the checked jersey?"

And he tried to give him a terrible fright. But it was the mean ant who got the fright: when he opened his mouth, a load of microbes jumped into it, just like a cold. The mean ant got sick.

The microbes kept on blowing and blowing, taking it in turns, and the ant elephant swelled up until he became a mouse elephant. When the mean mouse saw him he asked him:

"You here again! Where's the checked jersey?"

And he tried to give him a terrible fright. But it was the mean mouse who got the big fright when an army of cold microbes attacked him. The mean mouse got sick.

The mouse elephant swelled and swelled until he got back to his old size. When the mean elephant saw him he asked him:

“What have we got here! Where’s the checked jersey?”

And he tried to give him a terrible fright. But it was the mean elephant who got the big fright when a cloud of cold microbes attacked him. The mean elephant got sick.

Later on the elephant, who was back at his normal size, thought about his invisible friends; and the microbes took it in turns to wear the checked jersey.

“Ho-ho-ho! When all the balloons are finished the same thing that happened to the elephant will happen to you. I’ll give you a terrible fright and you’ll start curling up like a burst balloon. And you’ll become a microbe, but inside my belly. And nobody will help you. Ho-ho-ho! Telling stories like that to me... What do you imagine, that I’m going to believe your story about microbes helping an elephant? Ho-ho-ho!”

All of a sudden he looked like he was thinking and asked me:

“Hey! What’s a microbe?”

“Well, they’re invisible creatures”, I answered. “And they swell up and look like a big shadow, like the shadow of a tree.”

“Ho-ho-ho! And you think I’m going to believe that? What do you take me for?”

But he’s not so sure about what he’s saying now.

That horrible laugh of his drives me up the wall. So I stick my tongue out at him.

He takes a peck at me but I hide under the balloon. He gets the balloon and it bursts.

Before he attacks me again, I start reading him another story.

Słoń, który miał sweter w kratę

Pewnego razu mama podarowała słoniowi ładny sweter w kratę. Przechadzał się bardzo elegancki, w swoim ładnym swetrze. Wtedy zobaczył go inny, niedobry słoń, i mu pozazdrościł. Dlatego zaszedł go cichutko od tyłu i bardzo mocno przestraszył. Z tego strachu, słoń, który miał sweter w kratę zaczął się kurczyć i kurczyć, jak przekłuty balon, aż zniknął.

Jednak, nie do końca. Nagle zobaczył, że trafił do nory, w której mieszkały myszy. A niech to, słoń, który miał sweter w kratę zamienił się w mysz, która miała sweter w kratę. Wtedy inna, niedobra mysz pozazdrościła jej ładnego swetra w kratę i, zbliżywszy się od tyłu, bardzo mocno ją przestraszyła. Wtedy, mysz, która miała sweter w kratę zaczęła się kurczyć i kurczyć, jak przekłuty balonik, aż zniknęła.

Jednak, nie całkiem. Nagle zobaczyła, że trafiła do wielkiego podziemnego miasta, w którym żyły mrówki. A niech to, mysz, która miała sweter w kratę zamieniła się w mrówkę, która miała sweter w kratę. I gdy tak stała, zdumiona, inna niedobra mrówka pozazdrościła jej swetra w kratę, i, podchodząc od tyłu, mocno ją przestraszyła. Mrówka, która miała sweter w kratę zaczęła się kurczyć i kurczyć, jak przekłuty malutki balonik, aż zniknęła.

Jednak, nie zupełnie. Było tam coś jeszcze. Nagle zobaczyła, że otaczają ją bakterie. Bakterie są tak małe, że ich nie widać. Mrówka, która miała sweter w kratę zamieniła się w niewidoczną bakterię, która miała sweter w kratę. A inne bakterie zadały jej takie oto pytanie:

– Co robisz tu w tym swetrze w kratę? Po co tu przyszłaś?

Bakteria, który miała sweter w kratę opowiedziała im historię swojego życia i podarowała im swój sweter w kratę, żeby go nosiły na zmianę. Wtedy, bakterie pełne wdzięczności (ponieważ nigdy wcześniej nie miały swetra w kratę) zaczęły jej, jedna

po drugiej, dmuchać w buzię, chuch, chuch. Słoń-bakteria zamienił się w słonia-mrówkę. Gdy niedobra mrówka go zobaczyła, zapytała go:

– O, a gdzie podziałeś swój sweter w kratę?

I spróbowała go mocno przestraszyć. Ale to ona się mocno przestraszyła, bo gdy tylko otworzyła buzię, weszła jej do środka cała chmara bakterii, z katarą. Niedobra mrówka poczuła się bardzo źle.

A bakterie dmuchały i dmuchały, na zmianę, i słoń-mrówka przemienił się w słonia-mysz. Niedobra mysz na jego widok, zapytała:

– Znowu tutaj? A gdzie podziałeś swój sweter w kratę? I chciała go bardzo mocno przestraszyć. Jednak to ona najadła się strachu, kiedy cała armia bakterii katarowych zaatakowała ją.

Niedobra mysz poczuła się bardzo źle.

Słoń-mysz pęczniał i pęczniał, aż odzyskał swój dawny rozmiar. Gdy niedobry słoń go zobaczył, powiedział:

– Kogo tu mamy! A gdzie podziałeś swój sweter w kratę?

I chciał go bardzo mocno przestraszyć. Ale to on najadł się strachu, gdy olbrzymia chmara bakterii katarowych go zaatakowała. Niedobry słoń poczuł się bardzo źle.

Po tym wszystkim, słoń, który odzyskał swój dawny rozmiar poszedł na spacer ze swoimi niewidocznymi przyjaciółmi, a bakterie zakładały sweter w kratę na zmianę.

Helduentzako narratiba

Elurra sutan

(Alberdania, 2009)

Bi testu

1

Leize-zuloan sartu nintzen, bada, atsedean pixka bat hartzera, lainoa jaso arte han itxaroteko asmoz. Ilunpe hartan, ez zen askorik ikusten; begiak ohitu zitzaizkidanean, haatik, leizearen barrualdera begiratu, eta harri eta zur geratu nintzen; horra non ikusten dudana emakume eder bat, soineko zuriz jantzia, elurraren pare, niri irribarrez begira. Hasieran, pentsatu nuen Ama Birjina agertua ote zitzaidan, Errodrigotxori elorri gainean bezala, eta belaunikaturik otoitzean hasi nintzaion. Emakume hura, ordea, ez zait ba algara batean lehertu! Gero, jan-edana atera poltsa batetik, eta inoiz jan eta edan ditudan jakirik gozoenak dastarazi zizkidan; ondoren, umeok jakin behar ez duzuen zerbait eskaini zidan, eta, behin eta berriz atseginenez nekatu baininduen hartan, lo geratu nintzen azkenean, berak maizidire leun bat gaineratuta.

Esnatu nintzenean, ez nuen ezagutzen paraje hura:

–Nora ekarri naun? Nor haiz?

–Neure lurrera ekarri haut; ez al zaik ederra iruditzen?

Lurralde hura elurrez estalia zegoen, baina harrigarriki epelak ziren malutak, eta nonahi loreak eta ale gorritz beteriko zuhaitzak ageri ziren.

–Ez diat izenik –jarraitu zuen emakumeak–, edo izen guztiak dituk nire izen.

Oso ederra zen lekua, txit atsegina, janari gozo bigunak ageri ziren han eta hemen, eta emakumeak niri irrikaz begiratu besterik ez zuen egin behar emeak harrari pizten dion irritsa sortzeko nire erraieran, umeok horretaz oraindik ezer ez dakizue baina.

1

So I went into the cave mouth to rest a little. I was going to wait until the mist cleared up. You couldn't see much in the darkness. But when my eyes got used to it and I looked into the cave, I was astonished to see a beautiful woman in a white dress, white like snow, looking at me with a smile. At first I wondered if it was an appearance of the Virgin Mary of Arantzazu, like when she appeared to Errodrigo, and I knelt down and started praying. But then the woman started laughing out loud at me! Then she brought some things to eat and drink out of a bag and gave me the most delicious things I've ever tasted. Later she offered me something that you children shouldn't know about and, after I got very pleasantly tired time and again, I finally fell asleep, after she wrapped me up in a soft blanket.

When I woke up, I didn't recognise the place I was in.
"Where have you brought me?" I asked her "Who are you?"
"I've brought you to my country. Don't you think it's beautiful?"
The land was covered in snow, but the snowflakes were incredibly warm, and there were flowers and trees with red berries on them everywhere.
"I don't have a name", the woman went on. "Or all names are mine".
It was a very beautiful place, really nice; there was fresh, delicious food everywhere; and the woman only had to look at me with a smile to light the desire in my belly which women make men feel: but then you children don't know about that yet.

1

Wszedłem do groty, żeby trochę odpocząć, zamierzałem w niej przeczekać, aż się podniesie mgła. W ciemności nie widać było zbyt wiele. Jednak, gdy moje oczy już przywykły do mroku, spojrzałem w głąb jaskini i oniemiałem ze zdumienia. Ujrzałem przepiękną kobietę, w białej sukni, białej jak śnieg. Kobieta przyglądała się mi z uśmiechem. W pierwszej chwili pomyślałem, że objawiła mi się Maryja Dziewica, tak jak Rodrygowi, w Arantzazu, wśród gałęzi tarniny, i przyklękawszy, zacząłem się do niej modlić. A ona, jak nie wybuchnie śmiechem! Potem wyciągnęła z torby jedzenie i picie i dała mi skosztować smakołyków jakich nigdy jeszcze nie próbowałem.
Gdy już się posiliłem zaoferowała mi coś o czym wy, dzieci, nie macie jeszcze pojęcia i, gdy po wielokroć przyjemnie utrudzony w końcu usnąłem, okryła mnie gładkim prześcieradłem.
Gdy się obudziłem nie mogłem rozpoznać otaczającego mnie widoku.
– Gdzie mnie przywiodłaś? – zapytałem – Kim jesteś?
– Do mojej krainy. Czyż nie wydaje ci się piękna?
Wszystko okrywał śnieg, ale płatki były zadziwiająco ciepłe i wszędzie dookoła rosły drzewa obsypane czerwonymi owocami.
– Nie mam imienia – ciągnęła kobieta – albo też wszystkie imiona są moje.
W istocie było tam przepięknie, urzekająco, i wszędzie leżały rozmaite przysmaki. I wystarczyło, że kobieta spojrzała na mnie z pożądaniem, by w moim wnętrzu zapłonęła żądza jaką samica budzi w samcu, ale o tym, wy, dzieci, jeszcze przecież nic nie wiecie.

2

Hala, bada, irteerarantz abiatu ginen. Harantz jo ahala, ordea, urrundu egin zitzaigun irteera, guk bi pauso eman eta irteerak hamar egingo balitu bezala, gero eta urrunago.

–Zer ari da gertatzen? –izutu zen Mirentxu.

–Egin dezagun atzera.

Atzera jo, eta irteera gero eta hurbilago geneukan, harik eta ondo-ondoan ikusi genuen arte, baina aski genuen irteten saiatzea berriro urrunarazteko.

–Hau sorginaren lana duk, Iñigo.

–Bai, noski! Zer uste zenuten ba? –entzun genuen ahots ozen bat gure bizkarrean. Atzera begiratu, eta inor ez ordea. Halako batean, ez dakit zergatik, gora jaso nituen begiak, eta arrebari besotik heldu nion, dardarka. Sabaian, guri begira-begira, atso bat zegoen, besoak zabalik, hankak zabalik, hegazti geldi bat bezala, jantziak askaturik, bere biluztasun osoa agerian zuela, titi batetik tanta-jario. Hara gure ur freskoaren iturria. Sabela bihurritu zitzaidan.

–Zer uste zenuten ba? Ea, galdetu berriro “atsoa, non zaude?”. Hementxe nengoen hasieratik, zozo-bikote.

Mirentxuk negarrari eman zion, erreguka:

–Utzi joaten, etxera itzuli behar dugu.

–Jakina; utziko dizuet joaten, noski. Nik ez dut ezertarako behar zuek bezalako mukizurik; nik gizon mardulak behar ditut, bizardunak eta makila gogorrekoak. Irteerarantz abiatu ginen orduan biok, baina irteera urrundu egin zen berriro. Atsoaren karkara entzun genuen.

–Ez izan presarik. Joango zarete aitatxo eta amatxorekin, baina aurrena lan bat bete behar didazue.

2

So we walked towards the exit. But as we went towards it, it got further away from us; when we took two steps forwards, the exit seemed to go ten steps backwards, getting further and further away from us.

"What's happening?" Mirentxu asked, frightened.

"Let's go back".

We went backwards, and the exit got closer and closer to us until we were right next to it; but all we had to do was try to get out once more for it to move away from us again.

"This is witchcraft, Iñigo".

"Yes it is! What did you think it was?" We heard a loud voice behind us.

We looked behind us, but there wasn't anybody there. And then, I don't know why, I looked upwards and then I grabbed my sister's arm: I was shaking. On the ceiling, staring right down at us, was an old woman. Her arms were open wide, her legs were open wide, she was like a big, still bird. She was completely naked and there were drops falling from one of her breasts. That was where our *fresh water* was coming from. It made my stomach turn.

"What did you think it was? Go on then, say "Where are you, old woman?" again. I've been here from the start, you couple of kids."

Mirentxu started crying and begged her:

"Please let us go, we have to go home."

"Sure, of course I'll let you go. I don't have any use for little brats like you, what I need is strong men, men with hairy chests and hard sticks."

Then the two of us started off for the exit again, but it moved away from us once more. We heard the old woman cackling.

"Don't be in such a hurry. You'll go back to mummy and daddy, but first you have to do a job for me."

2

I ruszyliśmy do wyjścia. Jednakże, gdy szliśmy w jego stronę, oddalało się, tak jakby każde nasze dwa kroki odsuwały je od nas o dziesięć, coraz dalej i dalej.

– Co się dzieje? – przestraszyła się Maritxu.

– Cofnijmy się.

W miarę jak się cofaliśmy wyjście przybliżało się do nas, aż mieliśmy je na wyciągnięcie ręki, jednak wystarczyło byśmy zrobili krok naprzód, by znowu zaczęło się usuwać.

– Inigo, to musi być sprawka więdźmy.

– Oczywiście! A czego się spodziewaliście? – usłyszeliśmy donośny głos za plecami.

Spojrzeliliśmy do tyłu, ale tam nie było nikogo. Nagle, nie wiem dlaczego, popatrzyłem w górę, i drżąc chwyciłem siostrę za ramię. Pod sklepieniem, wlepiając w nas wzrok, siedziała stara kobieta, z rozwartymi ramionami, z rozwartymi udami, jak wielkie, nieruchome ptaszysko, nieskrępowana ubraniem, całkowicie naga. Z jednej piersi skapywały jej krople. To właśnie było źródło naszej orzeźwiającej wody. Coś mnie ścisnęło w żołądku.

– A czego się spodziewaliście? No dalej, zawołajcie znowu „starucho, gdzie jesteś?” Tu byłem, od samego początku, wy parcie nieopierzonych gęsi.

Maritxu zwróciła się do niej płaczliwym głosem:

– Pozwól nam odejść, musimy wrócić do domu.

– Oczywiście, że pozwolę wam iść. Mi taka para smarkaczy do niczego nie jest potrzebna, ja potrzebuję dojrzałych mężczyzn, owłosionych i z twardą pałką.

Wtedy ruszyliśmy wyjściu, ale ono ponownie się oddaliło. Dobiegł nas rechot staruchy.

– Nie tak szybko. Wróćcie do tatusia i mamusi, tak, ale najpierw musicie wykonać dla mnie pewną pracę.

Aforismoak

Egia hezur (Alberdania, 2004)

1- *Pentsatzen den guztia esateak ez du uzten esaten den guztia pentsatzen.*
If you say everything you think of, you can't think about everything you say.
Mówienie wszystkiego co się myśli nie pozwala na przemyślenie wszystkiego co się mówi.

2- *Bakardadea ez da inoiz bakarrik etortzen.*
Loneliness never comes alone.
Samotność nigdy nie przychodzi sama.

3- *Maitasunak lan handia ematen du, txikia denean.*
It's a big job if love's small.
Miłość kosztuje wiele wysiłku, gdy jest niewielka.

4- *Musilek dio ez daitekeela hitz bat errepikatu esanahia aldatu gabe. Aldatzen ez dena esan ezina da.*
Musil said you can't repeat a word without changing its meaning; and you can't ever say the meaning of what's not changing. A word's meaning changes whenever you say it and yet the unchangeable's unsayable.
Musil twierdzi, że nie można użyć dwa razy tego samego słowa, nie zmieniając jego znaczenia. Niezmienna pozostaje niemożność wyrażenia istoty rzeczy słowami.

5- *Hauei maitasuna zor diezu; horiei, laztana; haiei, errespetua. Eta zu, mailegu eske, hainbeste zor kitatzeko.*
You owe these people love; those people, affection; and those people over there, respect. And then you have to ask for a loan to pay off so many debts.
Tym winny jesteś miłość, tamtym czułość, a jeszcze innym szacunek. I prosisz o pożyczkę, żeby móc spłacić te wszystkie długi.

6- *Memoria beteegiak ez dio uzten lekuri pentsamenduari.*
If your memory's too full you don't have space to think.
Zbyt pełna pamięć nie zostawia miejsca na myślenie.

7- *Batzuek barre egiten dute laguntza eskatzeko. Modu bat da. – EZ HAIN ONA*
Some people laugh to ask for help. It's one way of doing it.
Niektórzy śmieją się prosząc o pomoc. To też sposób.

8- *Ez naiz batere fio norbaiten kontra inguratzen zaizkidan adiskideez.*
I don't trust people whose friendship is based on ganging up on somebody else.
Nie mam za grosz zaufania do przyjaźni zawieranych przeciwko komuś.

9- Larrimin existentziala plagiatu; artistek, sarri.

Plagiarising other people's existential anguish... artists often do.

Plagiat bólu egzystencjalnego, to u artystów dość częste.

10- Elkarri ziria sar iezaiozue, nik sartu dizuedan bezala.

Go forth and cheat each other: just like I have.

Oszukujcie się wzajemnie, tak jak ja was oszukiwałem.

11- Goethek erakusten digu ezen jakintza oro izadiaren imitazioa dela, edo aurreko jakintza batena. Edo Goetherena berarena.

Goethe demonstrates that all knowledge imitates nature... or other bits of knowledge... or Goethe himself.

Goethe nam pokazuje, że wszelka wiedza jest imitacją natury lub też innej, wcześniejszej wiedzy. Albo samego Goethe.

12- Fedea arrazoian jartzeak ez dirudi zentzuzkoa.

It makes no sense to have faith in reasoning.

Wiara w rozum? Toż to nonsens.

13- Ez lukete Shakespeare miretsiko Shakespeare dela ez balekite.

I wouldn't admire Shakespeare so much if he wasn't Shakespeare.

Nie zachwycaliby się Szekspirem tak bardzo, gdyby nie wiedzieli, że to Szekspir.

14- Gutxitan izaten da sendoa esku gogorra.

A heavy hand is seldom strong.

Twarda ręka rzadko bywa silna.

15- Antzerkietan bezala maitemintzen direnak antzerkia egiten ari dira.

People who fall in love like in the movies are just acting it up.

Ci, którzy zakochują się niczym w teatrze, grają.

16- Pascalek dio ez dela ona libreegi izatea. Ziur asko esan nahiko zuen ez dela ona libreegi izaten uztea besteei.

Pascal says it's not good to be too free. He probably meant it's not good for other people to be too free.

Według Pascala nadmiar wolności szkodzi. Z pewnością miał na myśli nadmiar wolności innych.

17- Zeure bidetik jarraitzeko zakar esaten dizun horrek, ziurrenik zeure bidetik atera nahi zaitu.

Anyone who shouts at you to keep on going probably wants you to get it wrong.

Ci, którzy szorstko ci mówią, żebyś szedł swoją drogą, zazwyczaj chcą żebyś z niej zboczył.

18- Une alaietan, oroitzapen tristeek musika dute.

In happy times, sadness sounds like a song.

W chwilach radości smutne wspomnienia pobrzmiwają muzyką.

19- *Laztan batek ehun kafek baino gehiago pizten du.*
A hug gives you more haste than a hundred coffees.
Jeden czuły gest pobudza bardziej niż sto kaw.

20- *Amorrurik arriskutsuena, hitzik aurkitzen ez duena.*
The worst anger doesn't know its lines.
Najniebezpieczniejsza złość to ta, której brak słów.

21- *Ikusi dena baino gehiago ikusi dela uste izatea itsumen mota bat da.*
Thinking you've seen more than you have is another form of blindness.
Sądzić, że się widziało więcej niż w rzeczywistości, to rodzaj ślepoty.

22- *Eztabaida antzua da moralik behar den ala ez; berez irteten da, belarra bezala.*
There's no point arguing whether morality's needed or not; it comes out anyway,
just like grass.
Rozwodzenie się nad tym czy etyka jest potrzebna, to jałowa dyskusja. Ona
wyrasta sama, niczym trawa.

23- *Zure jainkoa hain handia bada, ez d/lioike axolarik izango hura sinetsiko ez bazenu/diozu.*
If your god's as big as all that, he won't care if you believe in him or not.
Jeśli twój bóg jest tak wielki, nie powinno mu zależeć na tym, czy w niego
wierzysz.

24- *Ona, laburra bada, inor ez da konturatzen.*
If good things are small, nobody pays them any attention.
To co dobre, gdy trwa krótko, przemija niepostrzeżenie.

25- *"Bedeinkatua ezer espero ez duena", irakurri dut. Madarikatuak ere ez duela askorik espero esango nuke.*
"Blessed are those who expect little", I've read. The damned don't hope for too
much either, I'd say.
"Błogosławieni Ci, którzy niczego nie oczekują" przeczytałem. Wydaje mi się, że
przeklęci też nie mają zbyt wygórowanych oczekiwań.

26- *Norbaitekin elkarte bat osatzean, gorde ezpata, baina ez ezkutua.*
When you have a new associate, put your sword away but keep your shield
nearby.
Jeśli się z kimś sprzymierzasz, schowaj szpadę, ale nie tarczę.

27- *Matxinatzen ez denak ez du inoiz ezer sortzen (Torga). Matxinatu besterik egiten ez denak ere ez.*
People who don't rebel never create anything (Torga). People who do nothing
but rebel don't either.
Kto się nigdy nie buntuje, niczego nie tworzy (Torga). Podobnie jak ten, kto
buntuje się ciągle.

28- *Bortxazko iraultza orok laburbilduko duen diktadore bat behar du.* – EZ HAIN ONA
All violent rebellions need a dictator to condense them.

Każda krwawa rewolucja potrzebuje dyktatora, który dokona jej podsumowania.

29- *Bat nator Barojarekin: korrontearen kontra egin behar da igeri. Baina niri itsas adarrean egokitu zait igeri egitea, eta korronteak batean alde batera jotzen du, eta bestean, bestera.*

I agree with Baroja: you have to swim against the current. But it turns out I have to swim in an estuary, and the current goes first one way and then another.

Zgadzam się z Baroją: trzeba zawsze płynąć pod prąd. Ale mnie przyszło pływać u ujścia rzeki, gdzie przeciwstawne prądy znoszą raz w jedną, raz w drugą stronę.

30- *Eskultore ona eskultura barruan harrapaturik geratzen da.*

Good sculptors get stuck in their own work.

Dobry rzeźbiarz zostaje uwięziony w swoim dziele.

31- *Bigarren mailako artista asko hobeak dira lehen mailako artista asko baino, baina ez dira trebeak ukondoka.*

Lots of second rate artists are better than first rate ones; they're just not so good with their elbows.

Często drugorzędni artyści bywają lepsi niż ci najbardziej znani. Są jedynie gorsi w przepychaniu się łokciami.

32- *Giza ohorerik handienak hezurdura batek eramaten ditu beti.*

However big the honour, there's always a skeleton wearing it.

Największe honory odbiera zawsze szkielet.

33- *Norberaren izenak norberari aurrean hartzen dionean, norberaz beste egiten hasten da bat.*

When they force you to use the name they choose for you, you become somebody else.

Kiedy imię zaczyna przysłaniać osobę, ta przestaje być sobą.

34- *Ukitzen den ametsa da errealitatea.*

Reality's a dream you can touch.

Rzeczywistość to marzenie, którego dotykamy.

35- *Esaera kapitalista: ez besterik egin gabe geratu zuri egitea nahi ez zenukeena.*

A capitalist maxim: don't forget to do to others what you wouldn't want them to do to you.

Maksyma kapitalisty: zawsze czyń drugiemu co tobie nie miłe.

36- *Obedituz agintzen dakiten horiek.*

People who know how to order by obeying.

Ci, którzy umieją pokornie wydawać rozkazy.

37- *Kalteak ez dira inoiz bakarrik etortzen; norbaitek ekartzen ditu.*

Damage never comes by itself: somebody always brings it along.

Nieszczęścia nigdy nie przychodzą same, ktoś je przynosi.

38- *Deserosoa da susmagarrien artean bizitzea; are deserosoagoa susmatzaileen artean bizitzea.*

It's not nice to be suspected; it's even worse to suspect.

Trudno jest żyć między podejrzanymi, jeszcze gorzej, między podejrzewającymi.

39- *Aberastasuna belaontzi baten oihal bihur liteke, edo zetazko estalki kapitainaren begietan.*

Richness can become a ship's sail or a silk cloth for the captain's eyes.

Bogactwo może stać się żaglem, w który dmie wiatr albo jedwabną przepaską na oczach kapitana.

40- *Bitarteko bat besterik ez da zuzenbidea; helburua, oraindik aurkitzear.*

Justice is no more than an intermediary and the objective's not yet been found.

Prawo to zaledwie środek, jeszcze nie wiadomo do jakiego celu.

41- *Arropa zintzilikatuak giza neurriak adierazten ditu.*

The clothes you hang out to dry show just how big you are.

Rozwieszone ubranie zdradza wymiar ludzki.

42- *Edaten bezain neurritsu izan behar da sinesten.*

Moderation's as important with drinking as it is with believing.

W wierze jak i w piciu należy zachować umiar.

43- *Zure espetxeko giltza eskuratzen baduzu, ostatu bihur dezakezu.*

If you get hold of the key to your prison, you can turn it into a hostel.

Jeśli zdobędziesz klucz do swojej klatki, możesz ją przeistoczyć w gniazdo.

44- *Artilleroaren alboan jartzen bahaiz, ez hau hi joko.*

Stand next to the gunner and he won't hit you.

Jeśli staniesz po stronie strzelca, w ciebie nie trafi.

45- *Batzuei buruak ez die gehiagorako ematen, eta eskerrak.*

Some people aren't too inventive, thankfully.

Niektórzy prochu nie wymyślą, i całe szczęście.

46- *Bizio bat atsegin baduzu, ez esan behintzat bertute denik.*

If you've got a vice, at least don't say it's a virtue.

Jeśli ulegasz jakiejś słabości, przynajmniej nie twierdź, że to zaleta.

47- *Esker onekoak jokabide bat seinalatzen dizu.*

Gratitude's a good path to follow.

Czyjaś wdzięczność wskazuje ci drogę postępowania.

48- *Irainak etsaiaren ezpata zorroztu besterik ez du egiten.*

Insults just sharpen your enemy's sword for him.

Obraza to jedynie kamień, na którym twój wróg ostrzy swoją szpadę.

49- *Maitasun mota asko dago; adibidez, gorrotoa.*

There are lots of types of love; hate, for instance.

Istnieje wiele rodzajów miłości, na przykład, nienawiść.

50- *Minak aho handia du, eta belarri txikia.*

Pain's got a big mouth and small ears.

Ból ma donośny głos i słaby słuch.